

**Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά
Δ΄ Δημοτικού**

**Ανακαλύπτουμε εικόνες,
πρόσωπα και ιστορίες**

ΤΟΜΟΣ 4ος

Έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα και ιστορίες

**Το έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με την
ευθύνη της επιτροπής εμπειρογνω-
μόνων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής
Πολιτικής στο πλαίσιο υλοποίησης
του Υποέργου «Εκπόνηση Προγραμ-
μάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ο-
δηγών για τον Εκπαιδευτικό «Εργα-
λεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» της
Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου
αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών.
Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντί-
στοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και
τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.**

**Στο έντυπο προσωρινό υλικό για τα
Θρησκευτικά Δ΄ Δημοτικού συνεργ-
γιάστηκαν με τα μέλη της Επιτροπής
Εμπειρογνωμόνων Δημοτικού οι:**

**Χρηστάκης Νικογλου,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης, πτυχιούχος & Msc
Θεολογίας**

**Δημήτρης Χαβάτζας,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**Παρασκευή Μυλωνά,
ΜΑ, PhD στην Πρωτοβάθμια
Εκπαίδευση**

**Ιωάννα Βγόντζα,
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

Σχεδιασμός και μορφοποίηση φακέλου:

Ιωάννα Βγόντζα

Εικόνα εξωφύλλου:

**Χριστίνα Παπαθέου - Δουληγέρη,
από το βιβλίο του Βασίλη Αργυριάδη,
Η κρυψώνα του Θεού, εκδ. Εν Πλω.**

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Φάκελος Μαθήματος

**Έντυπο υλικό
στα Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού**

**Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα
και ιστορίες**

ΤΟΜΟΣ 4ος

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ**

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6:

Χριστιανοί άγιοι και ιερά πρόσωπα άλλων θρησκειών

Το θεοφόρο σύνταγμα των 57 Αγίων Γεωργίων. Πολύ παραστατικά τονίζεται ότι Άγιοι υπάρχουν σε όλες τις εποχές.

Με λίγα λόγια

Άγιοι υπάρχουν σε όλες τις εποχές. Άνθρωποι γεμάτοι αγάπη για τον Θεό και τους ανθρώπους, γεμάτοι αγάπη για τον υπέροχο κόσμο που δημιούργησε για μας ο Θεός.

Που έχουν τον Θεό στο κέντρο της ζωής τους και αντλούν από Αυτόν την αγιότητά τους. Είναι οι υπέροχοι εκείνοι άνθρωποι που κοντά τους νιώθουμε τη ζωή μας να γεμίζει με απέραντη γλυκύτητα και πρωτόγνωρη χαρά.

1. Ποιος είναι ο χριστιανός άγιος;

Δραστηριότητες

1. **Ιδεοθύελλα στην τάξη!** Σε τρία αυτοκόλλητα χαρτάκια που έχετε μπροστά σας, γράψτε από μια λέξη που σας έρχεται στο μυαλό όταν σκέφτεστε την ιδέα ενός «άγιου ανθρώπου». Κολλήστε τα χαρτάκια στον πίνακα ή στον τοίχο. Με τη βοήθεια της δασκάλας/του δασκάλου σας, βάλτε τις λέξεις/ιδέες σας σε ομάδες. Φτιάξτε έναν αρχικό ορισμό: «Άγιος είναι..../Αγία είναι...»
2. «Θεμέλιος λίθος», δηλαδή απόλυτα απαραίτητη αρχή του Χριστιανισμού είναι η αγάπη.

Τι θέση λέτε να έχει η αγάπη στη ζωή ενός χριστιανού αγίου; Εμπλουτίστε τις ιδέες σας διαβάζοντας τα επόμενα δύο κείμενα.

Πιστός στην αγάπη του Χριστού

Ο Χριστός στους μαθητές του

«Όπως με αγάπησε ο Πατέρας, έτσι σας αγάπησα κι εγώ· μείνετε πιστοί στην αγάπη μου. Και θα μείνετε πιστοί στην αγάπη μου, αν τηρήσετε τις εντολές μου, όπως εγώ τήρησα τις εντολές του Πατέρα μου και γι' αυτό μένω πιστός στην αγάπη του.

Σας τα είπα αυτά, ώστε η χαρά η δική μου να είναι μέσα σας, κι η χαρά

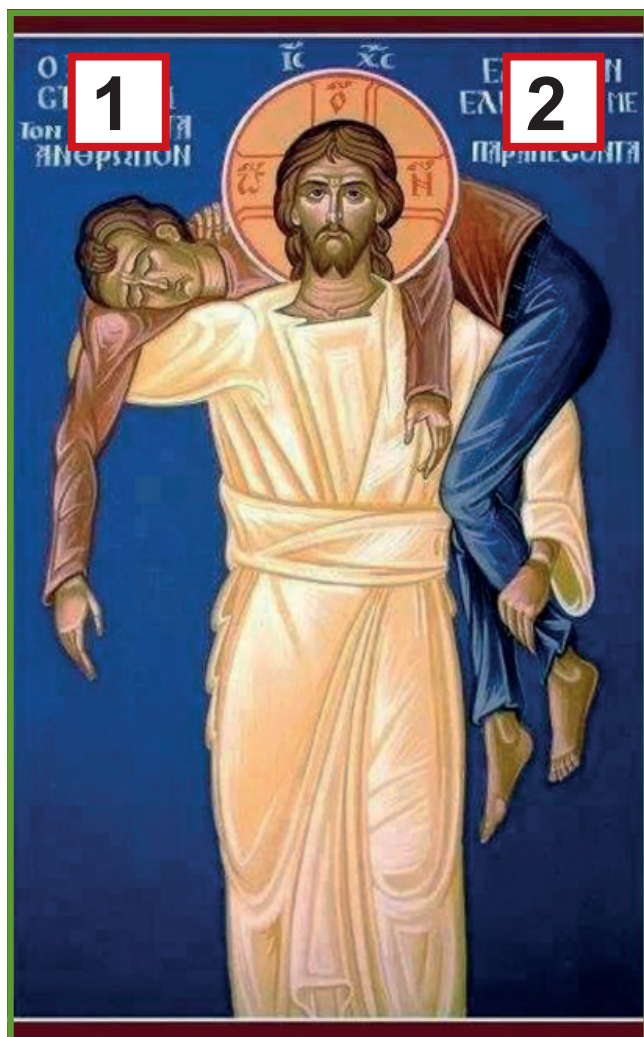
σας να είναι ολοκληρωμένη. Αυτή είναι η δική μου εντολή: να αγαπάτε ο ένας τον άλλο, όπως εγώ σας αγάπησα. Κανείς δεν έχει μεγαλύτερη αγάπη από κείνον που θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των φίλων του. Εσείς, είστε φίλοι μου, αν κάνετε αυτά που σας παραγγέλλω εγώ».

Ιωάννης 15, 9-14

«Και γι' αυτό, καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια, προσθέστε στην πίστη σας την αρετή και στην αρετή προσθέστε τη γνώση. Στη γνώση προσθέστε την εγκράτεια, στην εγκράτεια την υπομονή, στην υπομονή την ευσέβεια, στην ευσέβεια την αγάπη των αδελφών και σ' αυτήν προσθέστε την αγάπη προς τον Χριστό και προς όλους».

Β' Πέτρου 1,5-7

Απεριόριστη αγάπη και προσφορά προς τον πλησίον

1

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ
ΣΗΚΩΝΕΙ
ΤΟΝ ΠΕΣΟΝΤΑ
ΑΝΘΡΩΠΟΝ

2

ΕΛΕΗΜΩΝ
ΕΛΕΗΣΟΝ ΜΕ
ΤΟΝ
ΠΑΡΑΠΕΣΟΝΤΑ

Η αληθινή αγάπη είναι χωρίς όρια αγάπη, είναι πέρα από ανθρώπινες διαιρέσεις και αντιπαλότητες. Είναι βασικό γνώρισμα της άγιας ζωής. Νικά το μίσος και την εμπάθεια.

Υπερβαίνει τις προσωπικές πικρίες και απλώνεται σε όλη την ανθρωπότητα, χωρίς σκοπιμότητες και υστεροβουλίες. Αυτό μας δίδαξε ο Κύριος και αυτό οφείλουμε να πράττουμε: να μεριμνάμε, να φροντίζουμε και να «φυλάσσουμε» τους αδελφούς μας.

Ένας από τους γραμματείς πλησίασε και ρώτησε τον Ιησού: «Ποια είναι η σπουδαιότερη απ' όλες τις εντολές;». Του αποκρίθηκε ο Ιησούς: «Η πρώτη και σπουδαιότερη εντολή είναι: «Άκου Ισραήλ: ο Κύριος ο Θεός μας είναι ένας και μοναδικός Κύριος». Και «να αγαπάς τον Κύριο τον Θεό σου μ' όλη την καρδιά σου και μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλο τον νου σου και μ' όλη τη δύναμή σου». Αυτή είναι η πρώτη εντολή.

Δεύτερη όμοια είναι αυτή: «Να αγαπάς τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου». Δεν υπάρχει άλλη εντολή μεγαλύτερη απ' αυτές».

Μάρκος 12, 28-31

Με τις λέξεις του Αποστόλου Παύλου

«Άλλωστε όλος ο νόμος συνοψίζεται σε μία φράση, στο ν' αγαπήσεις τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου».

Προς Γαλάτας 5, 14

«Μην αφήνετε κανένα χρέος σε κανένα, εκτός βέβαια από την αγάπη που οφείλετε πάντοτε ο ένας στον άλλο. Όποιος αγαπάει τον άλλο έχει τηρήσει το σύνολο των εντολών του Θεού».

Προς Ρωμαίους 13, 8

Δραστηριότητα

1. Διαβάστε δύο ιστορίες αγάπης, μια παλιά και μια σημερινή. Σε ποια σημεία μοιάζουν;

Ο Χουσεΐν Σβαΐχ είναι Σύρος πρόσφυγας 18 ετών. Μεταφέρει τον 7χρονο ξάδελφό του Σαΐλ-φουαλάχ από όταν ξεκίνησαν το ταξίδι της προσφυγιάς από τη

Δαμασκό. «Τα πόδια του ξαδέλφου μου είναι σπασμένα και πρέπει να τον μεταφέρω για μεγάλες αποστάσεις, είμαι τόσο κουρασμένος και δεν έχω ιδέα πού πηγαίνουμε» είπε ο Χουσεΐν στον φωτογράφο του Associated Press Muhammed Muheisen. (Η φωτογραφία (σελ. 14) τραβήχτηκε στις 11 Σεπτεμβρίου 2016 στα ουγγρικά σύνορα).

Ο Χριστός διηγήθηκε κάποτε την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη.

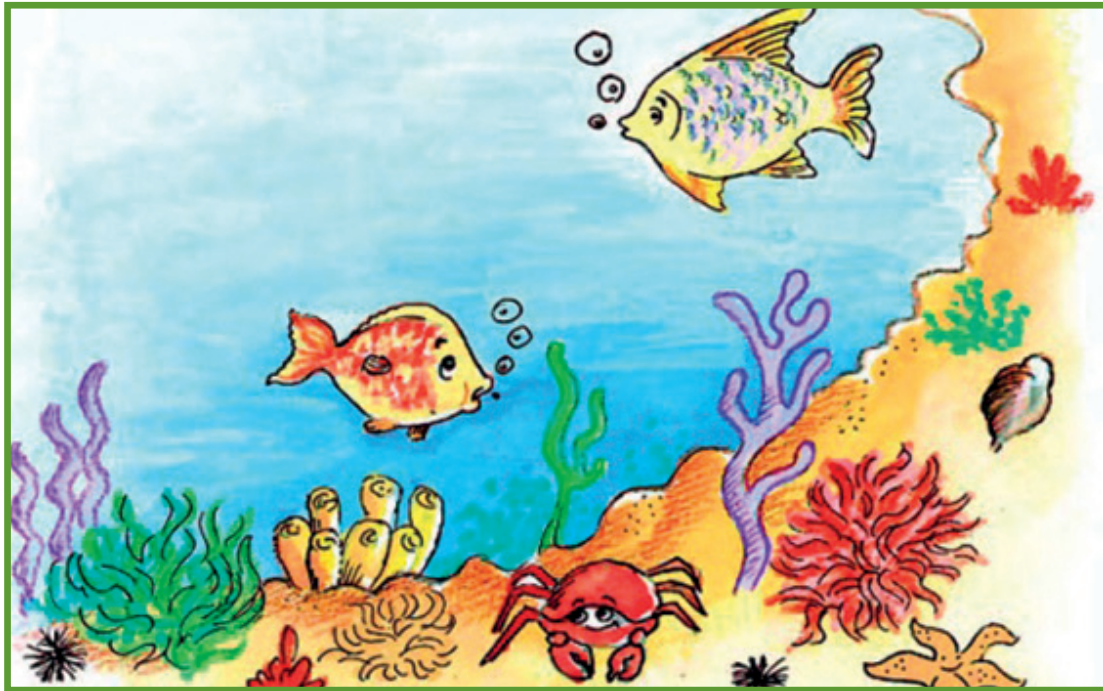
Ο καλός Σαμαρείτης βοήθησε έναν πληγωμένο άνθρωπο, τον οποίο κανείς από όσους είδαν δε βοήθησαν, ούτε καν ένας Λευίτης (είναι κάποιος που πρόσφερε

υπηρεσίες στον Ναό του Σολομώντα) που πέρασε. Ο Σαμαρείτης περιποιήθηκε τον πληγωμένο και τον έβαλε σε πανδοχείο μέχρι να συνέλθει και πλήρωσε για τα έξοδά του.

Βρείτε και διαβάστε ολόκληρη την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη.

Σεβασμός και αγάπη προς όλη τη δημιουργία

Ο Άγιος Γεράσιμος και το Λιοντάρι

Σε τέτοια πνευματικά ύψη είχε φτάσει ο Άγιος Γεράσιμος, ώστε και αυτά τα άγρια θηρία ακόμη τον σέβονταν, τον υπάκουαν και τον υπηρετούσαν. Ο Άγιος Γεράσιμος τα είχε βρει τόσο καλά με τον Θεό και τον εαυτό του, που τον πλησίαζαν ζητώντας παρηγοριά μέχρι και τα άγρια ζώα.

Η μεγάλη χάρη που του είχε δώσει

ο Θεός φαίνεται και από την ιστορία του Αγίου με το λιοντάρι.

**Ο ΑΓΙΟΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
Ο ΙΟΡΔΑΝΙΤΗΣ**

Ο Άγιος εικονίζεται πάντοτε με ένα λιοντάρι.

Γιατί άραγε; Αυτό το άγριο λιοντάρι

έζησε κοντά στον Όσιο Γεράσιμο και τον υπηρετούσε με θαυμαστό τρόπο, όσο καιρό ζούσε. Αλλά και όταν κοιμήθηκε ο Άγιος, τον ακολούθησε με παράδοξο τρόπο, αφού πέθανε πάνω στον τάφο του από υπερβολική λύπη.

Κάποια μέρα, ενώ ο Άγιος περπατούσε στην όχθη του ποταμού Ιορδάνη, συναντήθηκε με ένα λιοντάρι. Μόλις το θηρίο τον αντίκρισε, άρχισε να βρυχάται με παρακλητικό τρόπο και να ανασηκώνει με δυσκολία το ένα του πόδι. Τι είχε συμβεί; Ένα μυτερό κομμάτι καλαμιού του είχε μπηχθεί στο πόδι, με αποτέλεσμα αυτό να πρησθεί, να γεμίσει πύο και να μη μπορεί να περπατήσει από τους πόνους.

Όταν ο γέροντας είδε τη δύσκολη θέση στην οποία βρισκόταν το λιο-

ντάρι, το λυπήθηκε. Αφού το πλησίασε, κάθισε σε μια πέτρα, πήρε το πόδι του λιονταριού και το εξέτασε προσεκτικά. Το έσκισε με έναν σουγιά, έβγαλε το καλάμι μαζί με πολλά υγρά και πύο και καθάρισε καλά την πληγή. Μετά την έδεσε καλά με ένα πανί και έδιωξε το λιοντάρι. Αυτό όμως δεν έφευγε. Αφού θεραπεύτηκε, έμεινε κοντά στον Άγιο, δεν τον άφησε ποτέ πια, ημέρευε σαν πρόβατο και τον ακολουθούσε σαν γνήσιος μαθητής του. Ο γέροντας θαύμαζε τη μεγάλη ευγνωμοσύνη του θηρίου, που πολύ σπάνια τη συναντάς στους ανθρώπους.

Από τότε ο γέροντας έτρεφε το λιοντάρι, δίνοντάς του ψωμί και βρεγμένα όσπρια. Το ονόμασε Ιορδάνη. Αυτό είναι ένα άλλο σημάδι της μεγάλης χάρης που πήρε από

Μερικοί αναφέρουν ότι, όταν ο άγιος ελευθέρωσε τελείως το λιοντάρι, αυτό έκλινε το κεφάλι, αποχαιρέτησε τον άγιο και χάθηκε στην απέραντη έρημο. Όμως, μια φορά τη βδομάδα, ερχόταν στη Λαύρα και τον προσκυνούσε. Άλλοι λένε ότι ο Ιορδάνης έμεινε με τον Γέροντα πέντε χρόνια και άλλοι ότι δεν τον αποχωρίστηκε ποτέ. Άλλοι πάλι αναφέρουν ότι γύριζε μέσα και έξω από τη Λαύρα για άλλα τρία χρόνια, μέχρι που κοιμήθηκε ο Άγιος.

Όταν ο άγιος κοιμήθηκε, ο Ιορδάνης έτυχε να μην είναι στη Λαύρα. Μετά από λίγες μέρες ήρθε και ζητούσε να βρει τον γέροντα και να τον προσκυνήσει. Μάταια όμως. Ο μεγάλος ευεργέτης του δε φαινόταν πουθενά.

Μόλις ο Άγιος Σαββάτιος, ο μαθητής του Αγίου Γερασίμου, είδε το

Λιοντάρι να ψάχνει, το πήγε κοντά στον τάφο του Αγίου Γερασίμου. Το υπέροχο ζώο παρέμεινε εκεί περίλυπο κι άσιτο αρκετές ημέρες, μέχρι που πέθανε.

Ο Άγιος Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης και το Αηδόνι

«Μια μέρα, ένα πρωινό, επροχώρησα μόνος μου στο παρθένο δάσος. Όλα, δροσισμένα από την πρωινή δροσιά, λαμπύριζαν στον ήλιο. Βρέθηκα σε μια χαράδρα. Την πέρασα. Κάθισα σ' ένα βράχο. Δίπλα μου κρύα νερά κυλούσαν ήσυχα και έλεγα την ευχή. Ησυχία απόλυτη. Τίποτα δεν ακουγόταν. Σε λίγο, μέσα στην ησυχία ακούω μια γλυκιά φωνή, μεθυστική, να ψάλλει, να υμνεί τον Πλάστη. Κοιτάζω, δε διακρίνω τίποτα. Τελικά, απέναντι σ' ένα κλαδί βλέπω ένα πουλάκι, ήταν αηδόني. Κι ακούω το αηδονάκι να κελαηδάει, να σχίζεται, μάλλιασε, που λέμε, η γλώσσα του, φούσκωσε απ' τους λαρυγγισμούς ο λαιμός του.

Αυτό το πουλάκι το μικροσκοπικό να κάνει κατά πίσω τα φτερά του, για να έχει δύναμη και να βγάζει αυτούς

τους γλυκύτετους τόνους, αυτή την ωραία φωνή και να φουσκώνει ο λάρυγγάς του: Πω. Πω, πω! Να' χα ένα ποτηράκι με νερό, για να πηγαίνει να πίνει και να ξεδιψάει!

Μου ήλθαν δάκρυα στα μάτια... Δεν μπορώ να σας μεταφέρω αυτά που ένιωσα. Αυτά που αισθάνθηκα. Σας φανέρωσα όμως το μυστήριο. Και σκεπτόμουν:

Γιατί το αηδονάκι να βγάζει αυτούς τους λαρυγγισμούς; Γιατί να κάνει αυτές τις τρίλιες; Γιατί να ψάλλει αυτό το υπέροχο άσμα; Γιατί, γιατί, γιατί... γιατί να ξελαρυγγιάζεται; Γιατί, γιατί, για ποιο σκοπό; Μήπως περιμένει να το επαινέσει κανείς; Όχι, βέβαια, εκεί κανείς δε θα το κάνει αυτό.

Μόνος μου φιλοσοφούσα... Πόσα δε μου είπε το αηδονάκι! Και πόσα του είπα μες στη σιωπή: «Αηδονάκι μου, ποιος σου είπε ότι εγώ θα περνούσα από δω; Εδώ κανείς δεν πλησιάζει. Είναι τόσο απρόσιτο το μέρος. Πόσο ωραία κάνεις χωρίς διακοπή το καθήκον σου, την προσευχή σου στον Θεό! Πόσα μου λέγεις, αηδονάκι μου, πόσα με διδάσκεις! Θεέ μου, συγκινούμαι. Αηδονάκι μου

**μου δείχνεις με το κελάηδημά σου
πώς να υμνώ τον Θεό, μου λες χίλια,
πολλά, πάρα πολλά...».**

**Δεν είμαι καλά από υγεία, να τα
πω όπως τα νιώθω. Θα μπορούσε
να γραφεί ένα ολόκληρο πεζογρά-
φημα. Το αγάπησα πολύ το αηδόνι.
Το αγάπησα και μ' ενέπνευσε. Σκέ-
φτηκα: «Γιατί εκείνο κι όχι κι εγώ;
Γιατί εκείνο να κρύβεται κι όχι κι
εγώ;». Και μου ήλθε στον νου ότι
πρέπει να φύγω, πρέπει να χαθώ,
πρέπει να μην υπάρχω. Είπα: «Είχε
αυτό κόσμο μπροστά του; Ήξερε ότι
ήμουνα εγώ και τ' άκουγα; Ποιος τ'
άκουγε που ξελαρυγγιαζόταν; Γιατί
πήγαινε σε τέτοια κρυφά μέρη;**

**Αλλά κι εκείνα τ' αηδονάκια μες
στον λόγγο, μες στη ρεματιά που
βρισκόντουσαν τη νύκτα και την**

ημέρα, το βράδυ και το πρωί, ποιος τ' άκουγε που ξελαρυγγιαζόντουσαν όλα; Και γιατί το κάνανε αυτό το πράγμα; Και γιατί πηγαίνανε σε τέτοια κρυφά μέρη; Γιατί σπάζανε τον λάρυγγά τους; Ο σκοπός ήταν η λατρεία, το ψάλσιμο στον Δημιουργό τους, η λατρεία στον Θεό». Έτσι τα εξηγούσα. Όλα αυτά τα θεώρησα ότι ήταν του Θεού άγγελοι, δηλαδή πουλάκια που δοξάζανε το Θεό, τον Πλάστη των απάντων και δεν τ' άκουγε κανείς.

Ναι, κρύβονταν, να μην τ' ακούει κανείς, πιστέψτε με! Δεν τα ενδιέφερε να τ' ακούνε, αλλά ποθούσαν μες στη μοναξιά, μες στην ησυχία, μες στην ερημιά, μες στη σιωπή να τ' ακούει, ποιος άλλος; Ο Πλάστης των απάντων, ο Δημιουργός του

παντός. Αυτός που τους χάρισε ζωή και πνοή και φωνή».

Γέροντος Πορφύριου
Καυσοκαλυβίτου,
Βίος και Λόγοι, απόσπασμα

Ο Άγιος Φραγκίσκος και τα ζώα

Τον καιρό που ο άγιος Φραγκίσκος έμενε στο Agobbio είχε παρουσιαστεί ένας άγριος λύκος που τρομοκρατούσε τους κατοίκους, γιατί δεν κατασπάραζε μόνον ζώα αλλά και ανθρώπους. Ο Φραγκίσκος πήγε να τον βρει.

Ο λύκος στάθηκε να τον κοιτά, και κείνος του είπε: «Αδελφέ λύκε, εγώ ξέρω πως όλα αυτά που κάνεις, τα κάνεις γιατί πεινάς. Να έρχεσαι όμως κάθε μέρα να σου δίνουμε εμείς να τρως». Ο λύκος άκουσε τα λόγια του, πλησίασε τον Άγιο όπως ένας σκύλος, κι από τότε πήγαινε κάθε μέρα από πόρτα σε πόρτα και τον ταΐζανε, και τούτο κράτησε για χρόνια ως το τέλος της ζωής του.

Επίσης, ο άγιος Φραγκίσκος απαγόρευε στους μοναχούς του, όταν έκοβαν ξύλα να τα ξεριζώνουν (για

να μπορούν να πετάξουν νέους βλαστούς), μάζευε από τον δρόμο τα μικρά σκουλήκια, για να μην ποδοπατηθούν, και ήθελε να δίνουν στις μέλισσες το καλύτερο μέλι και το καλύτερο κρασί για να μην πεθαίνουν από την πείνα κατά τη διάρκεια του κρύου χειμώνα.

Και για την ημέρα των Χριστουγέννων, ήθελε να ζητήσει από τον άρχοντα να εκδώσει ένα διάταγμα, με το οποίο όλοι όσοι είχαν τη δυνατότητα, να σκορπίσουν στους δρόμους στάρι και δημητριακά, έτσι ώστε σε μια τέτοια λαμπρή μέρα τα πουλιά να έχουν άφθονη τροφή.

Ο Άγιος Φραγκίσκος ετοιμαζόταν να κάνει το κήρυγμά του. Στην αυλή όμως τραγουδούσαν και θορυβούσαν πάρα πολλά χελιδόνια. Τότε

εκείνος τα διέταξε να σωπάσουν μέχρι να τελειώσει το κήρυγμά του και τα χελιδόνια τον υπάκουσαν.

Ισόβια αναζήτηση της σχέσης με τον άγιο Θεό

Πίστη σημαίνει σιγουριά γι' αυτά που ελπίζουμε και βεβαιότητα γι' αυτά που δε βλέπουμε. Μ' αυτήν απέκτησαν κι οι προπάτορές μας την καλή μαρτυρία.

Με την πίστη καταλαβαίνουμε ότι ο Θεός με τον λόγο του έφτιαξε το σύμπαν κι ότι, συνεπώς, κάθε τι που βλέπουμε δημιουργήθηκε από κάτι που δε φαίνεται.

Προς Εβραίους 11, 1-3

Δραστηριότητες

- 1. Τελικά, μετά από όσα διαβάσατε, τι σημαίνει να είναι κάποιος άγιος; Συμπληρώστε και τελειοποιήστε τον πρόχειρο ορισμό που φτιάξατε στην αρχή.**
- 2. Καταγράψτε δρόμους, πλατείες, πόλεις, χωριά, βουνά, νησιά με ονόματα αγίων και να τα σημειώστε τα στον χάρτη της τάξης.**

3. Ποιος άγιος ή ποια αγία είναι πολιούχος του τόπου σας, ή προστάτης/προστάτιδά του; Έχετε κάποια μεγάλη πανήγυρη στη μνήμη κάποιου αγίου/αγίας; Συγκεντρώστε πληροφορίες και φτιάξτε όλοι μαζί ένα μικρό πόστερ.
4. Τα δημοτικά τραγούδια είναι γεμάτα με εικόνες από τη ζωή του λαού μας και γεννήθηκαν μέσα από τις εκδηλώσεις της ζωής αυτής. Έτσι, υπάρχουν δημοτικά τραγούδια όπου η προσευχή γίνεται τραγούδι και ζητείται βοήθεια από κάποιον άγιο. Βρείτε τραγούδια που μιλούν για αγίους και αγίες και ακούστε τα στην τάξη.

2. Άγιοι άνδρες και γυναίκες της Χριστιανικής Εκκλησίας

«Ζω δε ουκέτι εγώ, ζει δε εν εμοί Χριστός».

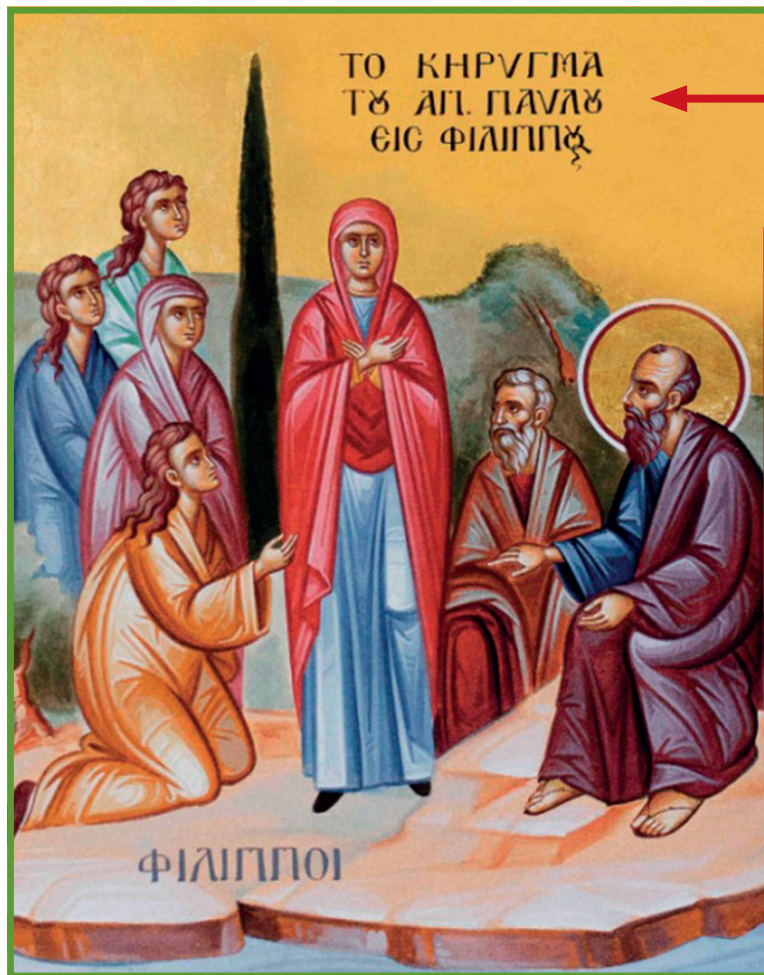
«Πλέον δε ζω εγώ αλλά ζει στο πρόσωπό μου ο Χριστός» τονίζει ο Απόστολος Παύλος. Και συνεχίζει: «Και η τωρινή σωματική μου ζωή είναι ζωή βασισμένη στην πίστη μου στον Υιό του Θεού, που με αγάπησε και πέθανε εκούσια για χάρη μου».

Γαλάτας 2, 16-20

Στην εικόνα αυτή των Αγίων Πάντων τονίζεται με υπέροχο τρόπο ότι η πηγή της αγιότητάς τους είναι η στενή σχέση τους με τον Θεό, που είναι το κέντρο της ζωής τους.

Αγία Λυδία η Φιλιππησία

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΤΟΥ ΑΠ.
ΠΑΥΛΟΥ ΕΙΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ

Η Λυδία ήταν έμπορος πορφύρας και διέμενε στους Φιλίππους της Μακεδονίας. Η Λυδία αναζητούσε τον αληθινό Θεό. Τα χρόνια εκείνα ο Απόστολος Παύλος επισκέφθηκε τους Φιλίππους όπου και κήρυξε για τον Χριστό. Η Λυδία ήταν ανάμεσα σε όσους παρακολούθησαν το

κήρυγμά του. Ενθουσιάστηκε, αποδέχθηκε αμέσως τη νέα διδασκαλία για τον Χριστό και ζήτησε να βαπτιστεί. Πράγματι, ο Παύλος τη βαπτίζει στα νερά του ποταμού Ζυγάκτη και, έτσι, η Λυδία γίνεται το πρώτο μέλος της πρώτης Εκκλησίας της Ελλάδας. Η Λυδία η Φιλιππησία αναγνωρίζεται ως αγία τόσο από την Ορθόδοξη όσο και από την Καθολική Εκκλησία.

Αββάς Πινούφριος

Ο αββάς Πινούφριος ήταν ιερομόναχος και ηγούμενος ενός μεγάλου μοναστηριού που βρισκόταν κοντά σε μια πόλη της Αιγύπτου. Οι αρετές του τον έκαναν ονομαστό σε ολόκληρη τη γύρω περιοχή. Ο Πινούφριος επειδή θεωρούσε υπερβολική όλη αυτή την τιμή των ανθρώπων, κατέφυγε σε μια απόμακρη περιοχή, όπου υπήρχε το

φημισμένο μοναστήρι των Ταβεννησιωτών. Χωρίς να πει ποιος είναι, ζήτησε από τους μοναχούς να μείνει στο μοναστήρι. Οι μοναχοί τον άφησαν να περιμένει για πολλές μέρες, δοκιμάζοντας αν η επιθυμία του ήταν πράγματι αληθινή. Τελικά, αφού τον δέχτηκαν, του ανέθεσαν τη θέση του βοηθού ενός νεαρού κηπουρού.

Ο Πινούφριος εκτελούσε με ταπεινωση όλα όσα τον πρόσταζε ο κηπουρός. Επιπλέον, τη νύχτα έκανε στα κρυφά διάφορες δουλειές που απέφευγαν να κάνουν οι άλλοι μοναχοί, επειδή τις βαριούνταν ή τις σιχαίνονταν. Βλέποντας το πρωί οι μοναχοί τη δουλειά που είχε γίνει, απορούσαν για το ποιος άραγε την είχε κάνει.

Μετά από τρία χρόνια ήρθε τυχαία στη μονή ένας ξένος αδελφός που γνώριζε τον αββά Πινούφριο και τον αναγνώρισε αμέσως. Τα ρούχα όμως που φορούσε ο αββάς αλλά και η ταπεινή του δουλειά τον έκαναν να διστάζει να τον πλησιάσει. Κάποια ημέρα, ωστόσο, όλες οι αμφιβολίες του διαλύθηκαν και έπεσε στα πόδια του.

Όλοι οι μοναχοί ήταν απαρηγόρητοι όταν ο ξένος αδελφός τούς ενημέρωσε για το ποιος ήταν στ' αλήθεια ο Πινούφριος. Ότι δεν ήταν μόνο μοναχός, αλλά και ιερέας! Έτσι, τον συνόδευσαν πίσω στο μοναστήρι του. Αλλά και πάλι έμεινε εκεί για πολύ λίγο. Ενοχλημένος για μια ακόμα φορά από τις τιμές που του απέδιδαν και για τη θέση του ηγου-

μένου που του ξαναέδωσαν, έφυγε κρυφά και πέρασε στην Παλαιστίνη. Εκεί έγινε δεκτός ως δόκιμος και αρχάριος σε ένα μοναστήρι. Οι αρετές και η αξία του δεν έμειναν για πολύ κρυφές. Αφού και πάλι αποκαλύφθηκε η ταυτότητά του με τον ίδιο τρόπο, οδηγήθηκε για μια ακόμη φορά στο μοναστήρι του με τις πιο μεγάλες εκδηλώσεις σεβασμού και τιμής. Έτσι, αναγκάστηκε τελικά να δεχθεί να παραμείνει στη θέση του ηγουμένου που είχε.

Αχμέτ Κάλφας ο εξ Αγαρηνών

Στην Κωνσταντινούπολη ζούσε ένας Τούρκος άρχοντας και λεβέντης και τον έλεγαν Αχμέτ και είχε υψηλή θέση στο παλάτι. Εκεί είχε μια Ρωσίδα σκλάβα που ήταν χριστιανή ορθόδοξη. Κάθε Κυριακή μια

άλλη γρια σκλάβα, της έφερνε αντί-
δωρο και έτρωγε. Ο Αχμέτ τη ρώτη-
σε τι τρώει κάθε Κυριακή πρωί και
ευωδιάζει το στόμα της και εκείνη
του μίλησε για τον Χριστό. Ο Αχμέτ
πήγε στην εκκλησία να δει ο ίδιος
με τα μάτια του τι συμβαίνει. Τότε
είδε να βγαίνουν φωτεινές ακτίνες
από τα χέρια του Πατριάρχη, όταν
ευλογούσε τους πιστούς που έπε-
φταν επάνω στα κεφάλια τους. Εκεί-
νο όμως, που πραγματικά τον συ-
γκλόνισε, ήταν το ότι, οι ακτίνες φώ-
τιζαν μόνο τα κεφάλια των Χριστια-
νών και δε φώτιζαν το δικό του κε-
φάλι. Αποφάσισε τότε να γίνει χρι-
στιανός και βαπτίσθηκε κρυφά από
τους συμπατριώτες του.

Κάποια μέρα, καθώς με άλλους
Τούρκους έτρωγαν και έπιναν έπιασαν

την κουβέντα για το ποιο είναι το πιο σπουδαίο πράγμα πάνω στη γη. Τότε ρώτησαν και τον Αχμέτ. Κι αυτός απάντησε απ' την καρδιά του αυτό που πίστευε στ' αλήθεια: «Μεγαλύτερο απ' όλα είναι η πίστη των χριστιανών». Τότε οι Τούρκοι έπεσαν επάνω του, τον κτύπησαν, τον φυλάκισαν και στο τέλος, 3 Μαΐου του 1682, τον αποκεφάλισαν.

Άγιος Νικόλαος ο Πλανάς

Ο απλός και αγράμματος παπα-Νικόλαος ήταν γέννημα-θρέμμα Ναξιώτης. Γεννήθηκε το 1851, είχε παππού ιερέα και από παιδί εκδήλωνε την

αγάπη του για την Εκκλησία. Οι δυσκολίες της ζωής τον έφεραν με την οικογένειά του στην Αθήνα. Εκεί, πολύ νέος παντρεύτηκε αλλά η γυναίκα του πέθανε μόλις γεννήθηκε το παιδί τους, που το μεγάλωσε μόνος.

Το 1879 χειροτονείται διάκονος στον ναό Μεταμορφώσεως της Πλάκας, και μετά από πέντε χρόνια, πρεσβύτερος στο ταπεινό εκκλησάκι του Αγίου Ελισσαίου, στο Μοναστηράκι. Για πενήντα περίπου χρόνια (ως το 1932), ήταν ιερέας και στον ναό του Αγίου Παντελεήμονος, κοντά στον Ιλισσό ποταμό, και της ακόμη φτωχότερης και απόμερης τότε εκκλησίας του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου του λεγόμενου «Κυνηγού», στη σημερινή οδό Βουλιαγμένης.

Ο παπα-Νικόλας ήταν άνθρωπος άκακος, απονήρευτος και βαθιά ταπεινός. Τις πρώτες γραπτές μαρτυρίες για τα χαρίσματα του παπα-Νικόλα που ήταν κρυμμένα κάτω από την απλότητα και την ταπείνωσή του, τις έχουμε από τον σύγχρονό του Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, που ήταν ψάλτης του, στο εκκλησάκι του Αγίου Ελισσαίου: «Είναι ο ταπεινότερος των ιερέων και ο απλοϊκότερος των ανθρώπων..., είναι αξιαγάπητος, είναι απλοϊκός και ενάρετος».

Όσα χρήματα περνούσαν από τα χέρια του, αμέσως τα διοχέτευε στην ελεημοσύνη. Ως και νεαρούς διάκους βοηθούσε να σπουδάσουν. Πολλές φορές δεν είχε ούτε μια πεντάρα πάνω του. Χωρίς να το προσέξει κάποτε πήρε ένα αμάξι να τον πάει

σε κάποιο σπίτι. Όταν έφθασαν και θέλησε να πληρώσει... κοιτάζει για χρήματα, ξανακοιτάζει, τίποτα. Βρέθηκε σε αμηχανία. Τότε του λέει ο αμαξάς: «Δεν είσαι συ ο εφημέριος του Αγίου Ιωάννη, ο παπα-Νικόλας;» - «Ναι, παιδί μου, εγώ είμαι». – «Έ, δεν θέλω λεφτά, μόνον την ευχή σου!».

Σε μια άλλη περίπτωση κάποιος, που του διάβασε κάποτε παράκληση, του έδωσε ως πληρωμή κάποιο σεβαστό ποσό, μέσα σε κλειστό φάκελο. Μόλις ο παπα-Νικόλας πήρε τον φάκελο, αμέσως τον έδωσε κλειστό σε μια φτωχή, που τον περίμενε να τελειώσει την παράκληση. Ο άνθρωπος που του τον έδωσε, ενοχλήθηκε. «Μα τον ευλογημένο», έλεγε, «να μην κοιτάξει καν τι του έδωσα!».

Από το πρωί μέχρι το βράδυ παρέμενε στον ναό. Για τροφή του αρκούσε λίγο ψωμί και λίγα χόρτα, τα οποία μάζευε ο ίδιος, και κάποιες φορές, λίγο γάλα που του πρόσφεραν βοσκοί της ενορίας του. Έδειχνε μεγάλη υπομονή και αφάνταστη ψυχραιμία στις δοκιμασίες και τις δυσκολίες της ζωής.

Ο παπα-Νικόλας ζούσε μέσα στη χαρά της Θείας Ευχαριστίας, την οποία τελούσε ανελλιπώς κάθε ημέρα. Μεγάλη σημασία έδινε στην προσοχή και τη συγκέντρωση του νου κατά τη διάρκεια της προσευχής και της λατρείας. Στις διδασκαλίες του τόνιζε πολύ το σημείο αυτό.

Πέθανε το 1932 και ανακηρύχθηκε επισήμως ως άγιος το 1992. Εορτάζει στις 2 Μαρτίου.

Δραστηριότητες

1. **Επισκεφθείτε τον ναό του/της πολιούχου αγίου/ας σας. Χωριστείτε σε δύο ομάδες: συγγραφείς και αγιογράφους. Εντοπίστε εικόνες με τη ζωή (και το μαρτύριο, αν υπάρχει) του αγίου ή της αγίας και με βάση αυτές συντάξτε το συναξάρι του (έτσι ονομάζει η Εκκλησία τη βιογραφία τους, «τον βίο και την πολιτεία τους», τη ζωή και το έργο των αγίων της, δηλαδή). Οι συγγραφείς θα γράψετε σύντομες ιστορίες, ενώ οι αγιογράφοι φτιάξτε με κολλάζ ή ζωγραφιές σκηνές από την ιστορία τους. Ενώστε τα και εκθέστε τα στο σχολείο!**

2. Βρείτε την ιστορία του αγίου/ της αγίας του οποίου/της οποίας το όνομα έχετε. Ταιριάζουν οι ζωές τους με τον ορισμό του αγίου που φτιάξατε στην τάξη;

3. Ιερά πρόσωπα στις θρησκείες του κόσμου

Μωάμεθ, ο απεσταλμένος του Αλλάχ

Ο Μωάμεθ είναι ο ιδρυτής της θρησκείας του Ισλάμ. Το όνομά του σημαίνει «ο ευλογημένος». Θεωρείται από τους μουσουλμάνους ο μεγαλύτερος και τελευταίος προφήτης.

Πέθανε το 632μ.Χ. στη Μεδίνα, αφού πρώτα είχε μεταμορφώσει τον ισλαμισμό σε μία φοβερή δύναμη. Είχε κατορθώσει να δημιουργήσει ένα θρησκευτικό κράτος που επεκτάθηκε με καταπληκτική ταχύτητα σε μια τεράστια έκταση.

Ραβίνος Ελιέζερ

Ο ραβίνος (δάσκαλος) Ελιέζερ (1700-1760) έζησε στην Πολωνία. Προσπάθησε να δώσει μια νέα πνοή στον Ιουδαϊσμό, ανανεώνοντας την ευσέβεια των απλών Ιουδαίων. Η προσπάθεια αυτή ονομάζεται Χασιδισμός (=ευσεβισμός) από τη λέξη χασίδ (=ευσεβής).

Τόνισε ότι είναι ανάγκη να ζει κάποιος ηθικά. Έδινε περισσότερη έμφαση στην εσωτερική στάση του ανθρώπου, στην προσωπική του σχέση με τον Θεό, παρά στη διανοητική επεξεργασία και κατανόηση της ιουδαϊκής παράδοσης.

Μολονότι οι ραβίνοι είναι δάσκαλοι και δεν θεωρούνται άγια ή ιερά πρόσωπα στον Ιουδαϊσμό, πολλοί από αυτούς αποτελούν σεβαστά και ξεχωριστά πρόσωπα στην παράδοσή του.

Δραστηριότητες

1. Υπάρχουν ομοιότητες των χριστιανών αγίων με τα ιερά πρόσωπα των άλλων θρησκειμάτων; Υπάρχουν διαφορές; Φτιάξτε όλοι μαζί μία λίστα.
2. Σκεφτείτε σε δυάδες, μετά σε τετράδες, και μετά όλοι μαζί:
3. Γιατί οι άνθρωποι σε διάφορες χώρες και θρησκείες σέβονται κάποια πρόσωπα τόσο που τα ανακηρύσσουν «ιερά»;
4. Γιατί θαυμάζουμε τους ανθρώπους που ξεχωρίζουν κάνοντας καλές πράξεις;

4. Σύγχρονοι αγωνιστές για τον συνάνθρωπο, τη δικαιοσύνη, την ειρήνη, το περιβάλλον

Ο παπα-Στρατής της Μυτιλήνης (1958-2015)

Ο παπά-Στρατής ήταν εφημέριος στον ναό του Αγίου Γεωργίου στο Κεράμι στην Καλλονή Λέσβου και η ψυχή της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Αγκαλιά».

Ο παπά Στρατής είχε δημιουργήσει στην Καλλονή της Λέσβου ένα καταφύγιο για τους πρόσφυγες και μετανάστες που έφταναν στο νησί, προσφέροντάς τους ανακούφιση. Υπολογίζεται πως από το 2007 βοήθησε περίπου δέκα χιλιάδες ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων μερικών ντόπιων που ήρθαν σε δυσχερή οικονομική θέση.

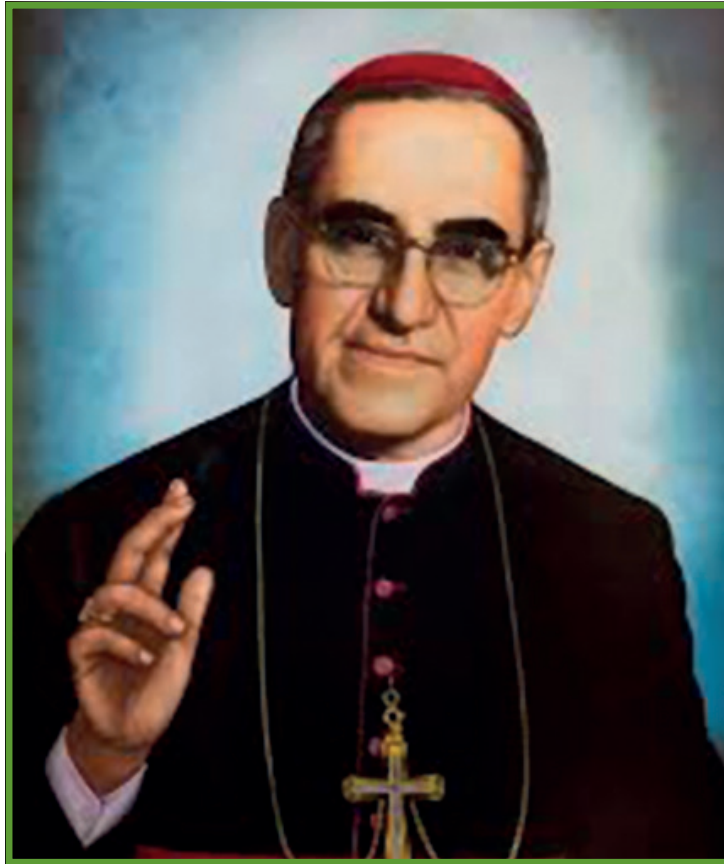
Έπασχε για χρόνια από μια αναπνευστική ασθένεια που τον ανάγκαζε να είναι μονίμως συνδεδεμένος με φιάλη οξυγόνου. Αυτό δεν τον εμπόδισε να βρίσκεται συνέχεια στους δρόμους της Λέσβου στηρίζοντας τους πρόσφυγες και μετανάστες. Η δράση του εξαπλώθηκε σε Ελλάδα και εξωτερικό.

«Έχω δει τα μικρά παιδιά με φουσκάλες στα πόδια τους και έγκυες γυναίκες που κρατούσαν τις κοιλιές τους και έκλαιγαν από τον πόνο», έλεγε θλιμμένος. «Αυτοί οι άνθρωποι δεν είναι μετανάστες, δεν επιλέγουν να έρθουν εδώ. Είναι τα παιδιά του πολέμου, που προσπαθούν να ξεφύγουν από τις σφαίρες», τόνιζε τους τελευταίους μήνες, καθώς στο νησί κατέφθαναν καθημερινά

**εκατοντάδες πρόσφυγες και μετα-
νάστες.**

**«Σας προτρέπω να αγωνίζεστε
όσο μπορείτε καθημερινά, για την
ειρήνη και την αγάπη. Μόνο έτσι λε-
γόμαστε άνθρωποι», ήταν τα τελευ-
ταία του λόγια στην προσωπική του
σελίδα στο Facebook.**

Όσκαρ Ρομέρο (1917-1980)

Αρχιεπίσκοπος της Καθολικής Εκκλησίας στο Ελ Σαλβαντόρ.

Στάθηκε δίπλα στον λαό του κηρύττοντας κατά της φτώχειας και της κοινωνικής αδικίας. Καταδίκασε τη βία των ένοπλων δυνάμεων και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το καθεστώς της χώρας του. Εκτελέστηκε με ριπές

τουφεκιού σε ένα μικρό παρεκκλήσι νοσοκομείου την ώρα που τελούσε τη θεία Λειτουργία. Την παραμονή της εκτέλεσής του απευθυνόταν στους φαντάρους και στους αστυνομικούς λέγοντας:

«Πριν από την εντολή να σκοτώσετε που δίνει ένας άνθρωπος, πρέπει να επικρατήσει ο νόμος του Θεού που λέει “ου φονεύσεις”. [...] Εν ονόματι του Θεού κι εν ονόματι τούτου του βασανισμένου λαού, που τα δάκρυά του φτάνουν μέχρι τον ουρανό, σας εκλιπαρώ, σας ικετεύω, σας διατάσσω: Σταματήστε την καταπίεση».

Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (1929-1968)

Μαύρος προτεστάντης πάστορας, ειρηνιστής, που δεν πίστευε στη βία αλλά στην παθητική αντίσταση. Ήταν ο ηγέτης του αφροαμερικανικού κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα των μαύρων. Στις 28 Αυγούστου 1963, στη διάρκεια μιας εκδήλωσης, εκφώνησε ένα θυελλώδη λόγο, που συγκλόνησε τους χιλιάδες διαδηλωτές.

Ο λόγος αυτός, που άρχιζε με τη φράση «Έχω ένα όνειρο!», χαρακτηρίστηκε από πολλούς ένας απ' τους πιο εμπνευσμένους πολιτικούς λόγους όλων των εποχών. Ο λόγος αυτός, αποτελεί έναν ύμνο στην ελευθερία, την ισότητα και την αδελφосύνη των ανθρώπων.

«[...] Έχω ένα όνειρο! Ότι μια μέρα στους κόκκινους λόφους της Τζόρτζια, οι γιοι των πρώτων σκλάβων και οι γιοι των πρώτων ιδιοκτητών θα μπορέσουν να καθίσουν μαζί στο τραπέζι της αδελφότητας.

Έχω ένα όνειρο! Ότι μια μέρα ακόμη και η Πολιτεία του Μισισίπι, μια έρημη πολιτεία, πνιγμένη από τη λάβρα της αδικίας και της καταπίεσης, θα μεταμορφωθεί σε μια όαση ελευθερίας και δικαιοσύνης.

Έχω ένα όνειρο! Ότι τα τέσσερα

παιδιά μου μια μέρα θα ζήσουν σε ένα έθνος, όπου δε θα κρίνονται από το χρώμα του δέρματος τους, αλλά από το περιεχόμενο του χαρακτήρα τους.

Έχω ένα όνειρο σήμερα!

Έχω ένα όνειρο! Ότι μια μέρα η πολιτεία της Αλαμπάμα... θα μεταμορφωθεί σε μια πολιτεία, όπου τα μικρά μαύρα αγόρια και κορίτσια θα μπορέσουν να πιαστούν χέρι με χέρι με τα μικρά λευκά αγόρια και κορίτσια και να περπατήσουν μαζί, αδελφές και αδελφοί. [...]».

Μαχάτμα Γκάντι (1869-1948)

Ινδός πολιτικός, στοχαστής και αρχηγός του κινήματος για την ινδική ανεξαρτησία. Εμπνεύστηκε και κήρυξε τη μέθοδο της αντίστασης κατά των καταπιεστών χωρίς τη χρήση βίας. Η διδασκαλία του επηρέασε το διεθνές κίνημα για την ειρήνη. Δολοφονήθηκε από έναν φανατισμένο, έναν εθνικιστή συμπατριώτη του.

«Η μη-βία είναι η μεγαλύτερη δύναμη με την οποία έχει προικιστεί ο άνθρωπος. Η αλήθεια είναι ο μοναδικός του σκοπός. Διότι ο Θεός δεν είναι παρά η αλήθεια. Όμως δεν μπορεί κανείς να φτάσει στην αλήθεια, παρά μόνο μέσω της μη -βίας.

Εκείνο που διακρίνει τον άνθρωπο απ' όλα τα υπόλοιπα ζώα είναι ότι έχει τη δυνατότητα να μην είναι βίαιος. Μάλιστα, εκπληρώνει την αποστολή του μονάχα στον βαθμό που μπορεί να μην είναι βίαιος. Χωρίς αμφιβολία έχει προικιστεί με πολλά ακόμη χαρίσματα. Ωστόσο, εάν αυτά δεν τεθούν στην υπηρεσία του κεντρικού του σκοπού –που είναι η καλλιέργεια του πνεύματος της μη-βίας– τον έλκουν πάλι στην κατάσταση του ζώου, από την οποία μόλις πρόσφατα έχει κατορθώσει να απαλλαγεί [...]

Μια ένοπλη σύρραξη ανάμεσα στα έθνη γεμίζει τις ψυχές μας με τρόμο. Αλλά ο οικονομικός πόλεμος δεν είναι προτιμότερος από αυτήν. Η πρώτη μοιάζει με χειρουργική επέμβαση, ενώ ο δεύτερος με παρατεταμένο μαρτύριο. Και οι συνέπειές του δεν είναι λιγότερο καταστροφικές από εκείνης (της ένοπλης σύγκρουσης, δηλαδή). Απλώς δεν του δίνουμε πολλή σημασία, γιατί έχουμε συνηθίσει τα θανατηφόρα αποτελέσματά του...

Από τη σκοπιά μου, έχω παρατηρήσει ότι όταν δεν αγγίζω την καρδιά των ανθρώπων δε μπορώ να καταφέρω τίποτα. Επιπλέον, παρατηρώ πως αν δεν ξεριζωθεί το μίσος, σε όλες του τις μορφές, ούτε ειρήνη μπορεί να εδραιωθεί, ούτε ελευθερία με ειρηνικά μέσα να επιτευχθεί [...]

Πρέπει να αφεθούμε ολοκληρωτικά στον νόμο της Αγάπης [...] Ο πόλεμος μπορεί να σταματήσει μονάχα όταν η ανθρωπότητα θα αφυπνιστεί σε τέτοιο σημείο, που θα συνειδητοποιήσει τον υπέρτατο Νόμο της Αγάπης, σε όλους τους τομείς της ζωής.

Μερικοί λένε πως η ώρα αυτή δε θα έρθει ποτέ. Εγώ, πάλι, μέχρι να πεθάνω, δε θα πάψω να πιστεύω πως θα έρθει».

**Κείμενο δημοσιευμένο
στις 8-11-1926**

Δραστηριότητα

1. Επιλέξτε ένα από τα ιερά ή σεβαστά πρόσωπα της ενότητας και πάρτε του συνέντευξη!
 - Χωριστείτε σε δύο ομάδες, δημοσιογράφων και ιερών ή σεβαστών προσώπων.
 - Οι δημοσιογράφοι γράφουν μια σειρά ερωτήσεις προς τα ιερά ή σεβαστά πρόσωπα.
 - Τα επιλεγμένα πρόσωπα ξαναδιαβάζουν τις «βιογραφίες» τους προσεκτικά.
 - Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ο/η δημοσιογράφος κρατάει σημειώσεις, και μετά το τέλος της ελέγχονται από τα πρόσωπα.

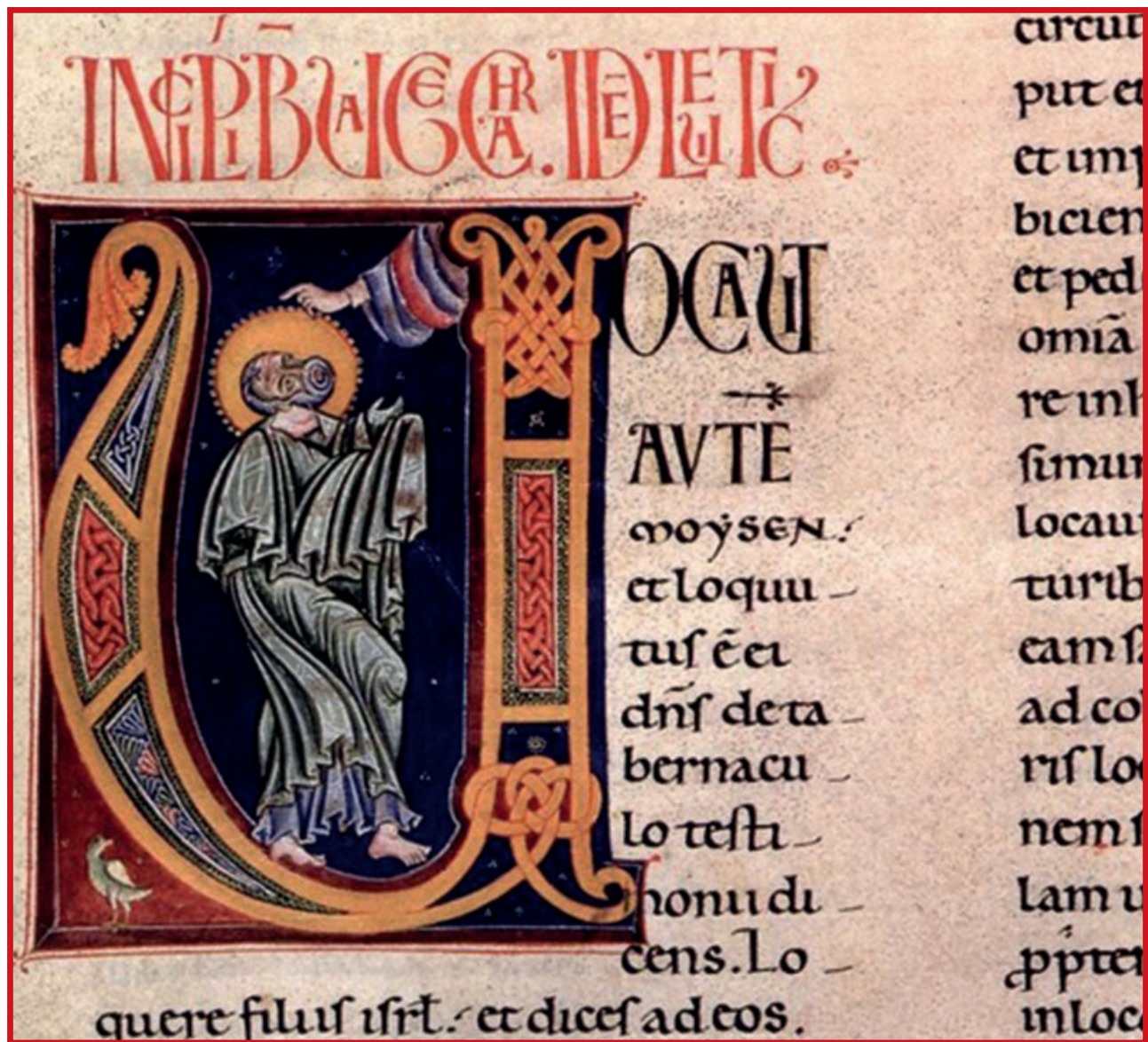
- Η δυάδα καλύτερου δημοσιογράφου - προσώπου ανακηρύσσονται το δημοσιογραφικό δίδυμο της ημέρας, καθαρογράφουν τη συνέντευξη σε ένα πόστερ και την κρεμούν στην τάξη!

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7:

Ιερά βιβλία

Λατινική Βίβλος με μινιατούρα 1100 μ.Χ.

Με λίγα λόγια

Τα κείμενα της Αγίας Γραφής αφηγούνται τον συναρπαστικό διάλογο και τη σχέση Θεού και ανθρώπου. Η σχέση αυτή κορυφώνεται στο πρόσωπο και στο έργο του Χριστού. Η Παλαιά Διαθήκη είναι η προϊστορία της Εκκλησίας και η Καινή Διαθήκη είναι η ζωντανή ιστορία της, που είναι ανοικτή μέχρι τα έσχατα της ιστορίας, για να συμπεριλάβει και ολόκληρη τη δημιουργία.

Θρησκευτικά κείμενα υπάρχουν και σε άλλες θρησκείες του κόσμου. Θα επιχειρήσουμε να αναγνωρίσουμε τα ιερά τους κείμενα.

1. Αγία Γραφή: Ιερό βιβλίο των Χριστιανών

Ανοίγοντας την Αγία Γραφή είναι σα να μπαίνουμε σε μια μικρή βιβλιοθήκη! Τόσο πολλά βιβλία και με περίεργα ονόματα! Και τα δύο μέρη της Αγίας Γραφής, η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη, είναι γεμάτα τίτλους και ονόματα που μας μεταφέρουν σε άλλα μέρη και εποχές.

Δραστηριότητα

1. Ησαΐας... Αββακούμ... Κατά Ματθαίον... Αποκάλυψη Ιωάννη...

Ανοίξτε μια Βίβλο και φτιάξτε μια λίστα με τα ονόματα που βλέπετε.

- Ποια από αυτά τα έχουν άνθρωποι της σημερινής εποχής στην Ελλάδα;
- Ποια ονόματα ήταν πιο συνηθισμένα παλιότερα;
- Ποια ονόματα είναι πιο συνηθισμένα σε άλλους τόπους, εκτός Ελλάδας;

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης που γράφτηκαν πριν τον ερχομό του Χριστού είναι 49.

Τα βιβλία της Καινής Διαθήκης που γράφτηκαν μετά Χριστόν είναι 27.

Μια ολόκληρη βιβλιοθήκη που μιλάει για το θέλημα το Θεού και τις δύο συμφωνίες (διαθήκες) που έκανε με τον Άνθρωπο, το δημιουργήμά του.

Άλλα βιβλία είναι μεγάλα κι άλλα μικρά. Άλλα είναι γραμμένα σαν ιστορίες και άλλα σαν ποιήματα ή επιστολές που στέλνουμε σε αγαπητά μας πρόσωπα.

Δραστηριότητες

- 1. Η Βίβλος περιέχει διάφορα είδη γραφής: Ιστορίες, ποιήματα, νόμους, παροιμίες, και προφητείες.**

Χωριστείτε σε 5 ομάδες. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένα είδος (για παράδειγμα προφητείες). Έχετε μπροστά σας ένα μικρό πόστερ, χωρισμένο στα δύο. Σε αυτό, βάλτε τίτλο το είδος που αναλάβατε και χωρίστε το υπόλοιπο χαρτί στα δύο. Συμπληρώστε στα δύο κενά, τα παρακάτω:

Βρείτε, με τη βοήθεια του δασκάλου/της δασκάλας σας αυτό το είδος μέσα στη Βίβλο.

Σε ποια Διαθήκη το συναντάμε περισσότερο; Σε ποιο βιβλίο της;

Σαν ομάδα, σκεφτείτε και γράψτε ένα παράδειγμα του είδους που αναλάβατε, αυτή τη φορά για την τάξη σας. Για παράδειγμα, μια ιστορία από την τάξη σας, ένα ποίημα, μια επιστολή.

2. Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα από την Αγία Γραφή. Σε ποιο είδος ανήκει το καθένα;

- Να, έρχονται ημέρες και θα ανεγείρω στον Δαβίδ έναν δίκαιο βλαστό και θα βασιλεύσει ένας δίκαιος βασιλιάς και θα ευημερήσει και θα εκτελέσει κρίση και δικαιοσύνη επάνω στη**

γη. (Ιερεμίας, Π. Διαθήκη)

- **Οι ειδωλολατρικοί λαοί, τους οποίους εσυ (λαέ) θα κληρονομήσεις, θέλουν να ακούουν και να συμβουλευούνται σημάδια και μαντείες. Σε εσένα όμως δεν εδίδαξε ούτε επιτρέπει ο Κυριος ο Θεός σου τέτοιες μαγείες. (Δευτερονόμιο, Π. Διαθήκη)**
- **Εγώ ο Ιωάννης, ο αδελφός σας και συμμετοχος μέσα στη θλίψη και στη βασιλεία και στην υπομονή με τον Ιησού, ήμουν στο νησί που καλείται Πάτμος, εξαιτίας του λόγου του Θεού και της μαρτυρίας**

για τον Ιησού. Ήρθα σε πνευματική έκσταση κατά την ημέρα του Κυρίου και άκουσα πίσω μου φωνή μεγάλη σαν σάλπιγγα να λέει: «Ό,τι βλέπεις γράψε το σε βιβλίο και στείλε το στις εφτά εκκλησίες: στην Έφεσο και στη Σμύρνη και στην Πέργαμο ... (Η Αποκάλυψη του Ιωάννη, Κ. Διαθήκη)

Ποια είδη κειμένων της Αγίας Γραφής αναφέρονται σε πραγματικά γεγονότα, και ποια σε μη πραγματικά;

- 3. Παλιότερα αλλά και σήμερα, όταν οι άνθρωποι ήθελαν να αμφισβητήσουν κάτι που άκουγαν, ρωτούσαν «αυτό**

που το είδες γραμμένο;». Γιατί οι άνθρωποι ειδικά παλαιότερων καιρών έδιναν τέτοια σημασία σε πράγματα που έβλεπαν γραμμένα;

Ιδεοθύελλα στην τάξη! Γιατί έχει σημασία οι κανόνες μιας θρησκείας να υπάρχουν σε γραπτή μορφή, σε ιερά βιβλία; Γιατί να μην είναι προφορικοί ή ζωγραφιές;

Για τους χριστιανούς η Αγία Γραφή είναι το ιερό τους βιβλίο. Ωστόσο δεν είναι μόνο οι χριστιανοί που τη διαβάζουν. Πολλοί πιστοί και άλλων θρησκειών τη θεωρούν ως ένα σπουδαίο βιβλίο που το σέβονται και το μελετούν.

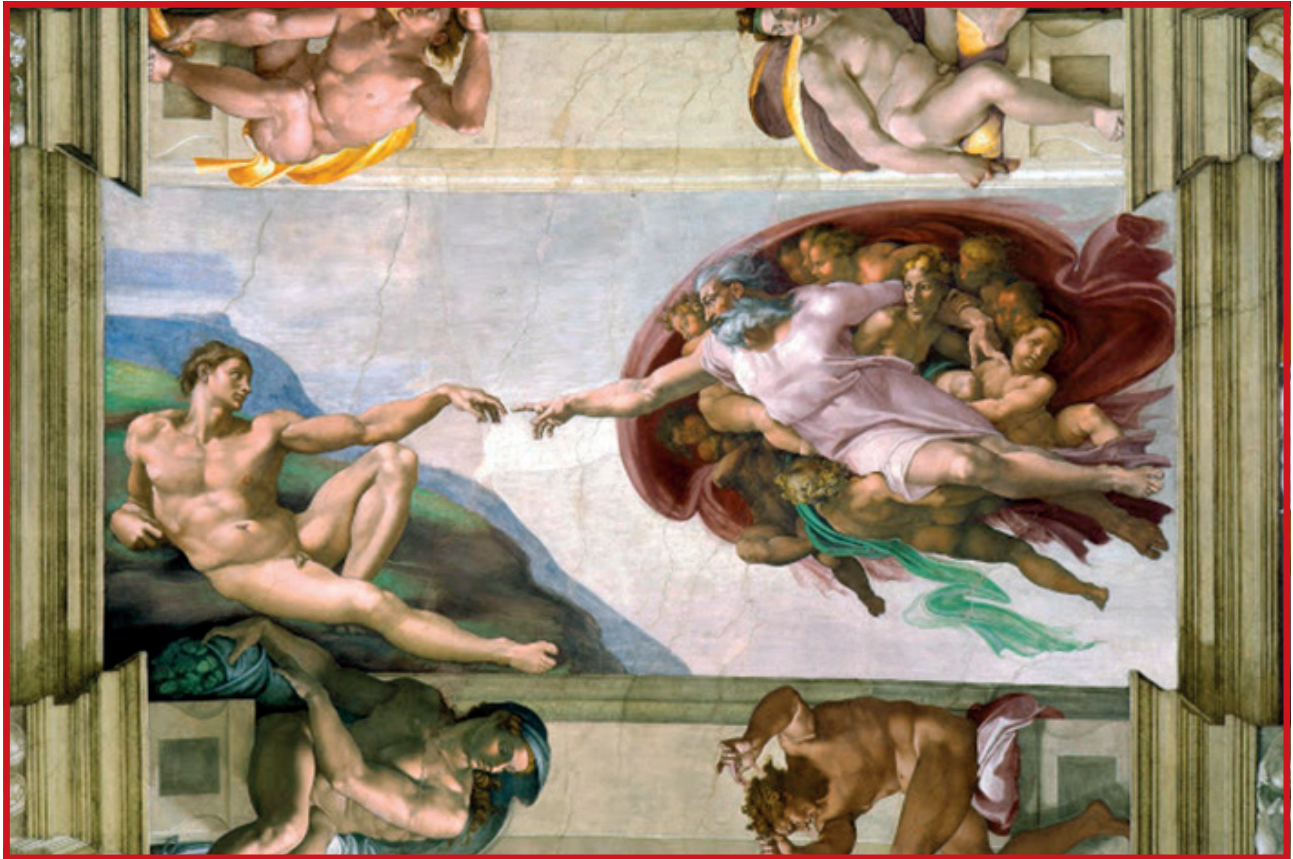
Όποιο μουσείο κι αν επισκεφτούμε στην Ελλάδα, στην Ευρώπη αλλά και σ' όλο τον κόσμο θα διαπιστώσουμε ότι πολλοί καλλιτέχνες έχουν εμπνευστεί από τις ιστορίες και τα πρόσωπα της Αγίας Γραφής. Το ίδιο ισχύει και για άλλα είδη τέχνης: τη λογοτεχνία, τη μουσική, το θέατρο, τον κινηματογράφο. Για όλους τους λαούς της Ευρώπης η Αγία Γραφή μπορεί να θεωρηθεί όχι μόνο κοινή πολιτιστική τους κληρονομιά, αλλά και πηγή του πολιτισμού τους.

Συχνά, χρησιμοποιούμε γι' αυτήν τη λέξη «Βίβλος». Η λέξη προέρχεται από το όνομα μιας πόλης της Φοινίκης, της Βύβλου, όπου γινόταν επεξεργασία και εμπόριο παπύρου, πάνω στον οποίο οι άνθρωποι εκείνης της εποχής έγραφαν τα κείμενά

τους. Έτσι, κατέληξε το όνομα της πόλης να σημαίνει στα ελληνικά «βιβλίο» και η λέξη «Βίβλος» να σημαίνει το «βιβλίο των βιβλίων», δηλαδή την Αγία Γραφή.

Το Ευαγγέλιο που ανήκε στον Ρώσο Τσάρο Ιβάν τον Τρομερό, 1571

Ο Θεός δημιουργεί τον Αδάμ,
Μιχαήλ Άγγελος, 16ος αι.

Δραστηριότητες

- 1. Αναφέρετε στην τάξη και γράψτε στον πίνακα ονόματα έργων τέχνης εμπνευσμένα από την Αγία Γραφή.**

Χωριστείτε σε ομάδες η καθεμία από τις οποίες θα επικεντρωθεί σε ένα είδος τέχνης, π.χ. γλυπτική ή χρυσοχοΐα. Σε ένα πόστερ φτιάξτε ένα κολλάζ με εικόνες ή αποσπάσματα από τα έργα που σας έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση!

- 2. Συζητήστε στην τάξη: Ποιοι ήταν οι λόγοι για τους οποίους πολλοί μεγάλοι καλλιτέχνες αναφέρθηκαν στην Αγία Γραφή στα έργα τους;**
- 3. Μελετήστε την περίπτωση του Μιχαήλ Αγγέλου, του μεγάλου αναγεννησιακού ζωγράφου, του οποίου τα περισσότερα έργα ήταν απεικονίσεις από την Αγία Γραφή.**

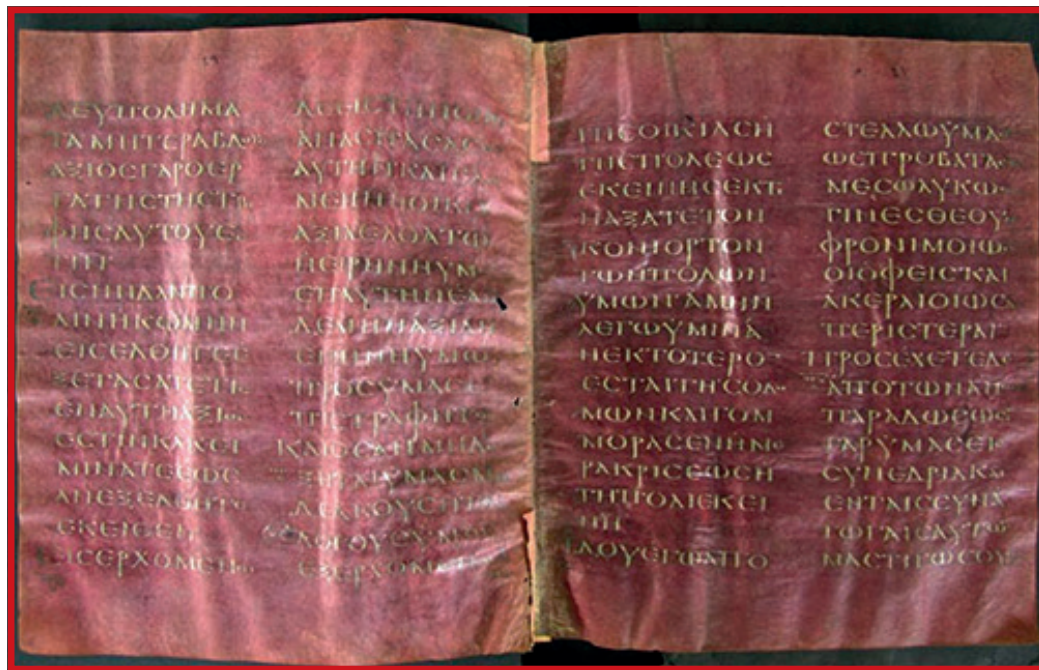
Τετραευάγγελο 12ου αι μ.Χ. από τις Σέρρες

Μικρο-βιβλίο των Ψαλμών (38 x 32 χιλιοστά), Γαλλία, 850-875 μ.Χ.

Γιγαντόβιβλος (58 x 39 εκ.), περίπου 25 κιλά, 1135, Αγγλία.

Βυζαντινός Πορφύρος κώδικας (Καινή Διαθήκη) με ασημένα γράμματα, 6ος αι μ.Χ.

Δραστηριότητες

- 1. Πριν την εφεύρεση της τυπογραφίας, τα βιβλία ήταν γραμμένα και φτιαγμένα στο χέρι. Αναζητήστε πληροφορίες για τα γραφεία βιβλίων ή σκριπτόρια στα μεγάλα μοναστήρια.**
- 2. Το πρώτο βιβλίο που εκτύπωσε ο εφευρέτης της τυπογραφίας, ο Γκούτενμπεργκ, ήταν η Αγία Γραφή. Ποιοι λόγοι τον οδήγησαν σε αυτή την επιλογή;**

2. Η Αγία Γραφή μιλάει για τον Θεό και τη σχέση του με τον άνθρωπο

Ο Θεός: δημιουργός του κόσμου και του ανθρώπου

Η δημιουργία του Αδάμ, ψηφιδωτό του 12ου αι μ.Χ., Παλέρμο

Στην αρχή ο Θεός δημιούργησε τον ουρανό και τη γη. Πριν από τη δημιουργία του ουρανού και της γης δεν υπήρχε τίποτα. Υπήρχε μόνο η παντοδυναμία και η απέραντη αγάπη του Θεού.

Στη συνέχεια ο Θεός διατάζει να γίνει το φως: «Γεννηθήτω φως!» Και έγινε το φως. Ύστερα χώρισε τη γη από τα άλλα ουράνια σώματα, καθώς και τις στεριές από τις θάλασσες. Διέταξε να φυτρώσουν τα φυτά, να φανεί ο ήλιος, το φεγγάρι, τ' αστέρια. Ύστερα είπε και δημιουργήθηκαν τα ψάρια και τα άλλα υδρόβια ζώα, καθώς και τα πουλιά και όλα τα ζώα της στεριάς. Σε όλα αυτά τα δημιουργήματα του Θεού, που έγιναν από το τίποτα, έπαιξε ρόλο μονάχα ο λόγος του, η δημιουργική του φωνή. Είπε κι έγιναν!

Την έκτη μέρα, τελευταίο απ' όλα τα πλάσματα, δημιούργησε ο Θεός τον άνθρωπο. Χωρίς αυτόν έβλεπε πως ο κόσμος είναι άδειος. Σαν να μην είχε νόημα. Έτσι γεννήθηκε από την αγάπη του Θεού ο άνθρωπος.

Ενώ για τα άλλα δημιουργήματα ο Θεός χρησιμοποίησε μόνο τον λόγο, δηλαδή έγιναν όλα με μια διαταγή του, για τον άνθρωπο έσκυψε με στοργή ο Θεός, έφτιαξε πηλό και τον έπλασε. Ύστερα του φύσηξε στο στόμα του «πνοή ζωής» και ο άνθρωπος έγινε μια ζωντανή ύπαρξη με ψυχή και πνεύμα. Όλοι οι άνθρωποι έχουν ένα κομμάτι από την αναπνοή του Θεού μέσα τους.

Ύστερα ο Θεός πήρε από την πλευρά του ανθρώπου κι έπλασε τη γυναίκα, γιατί δεν ήθελε να τον αφή-

σει μόνο μέσα σε όλη αυτή την απέραντη και θαυμάσια δημιουργία.

Τον άντρα τον ονόμασε ο Θεός Αδάμ, που θα πει χωματίνο, πήλινος. Τη γυναίκα Εύα, που θα πει ζωή. Αυτοί οι δύο άνθρωποι, οι πρωτόπλαστοι όπως ονομάστηκαν, ήταν το τελειότερο δημιούργημα του Θεού, «εικόνα και ομοίωσή» του Θεού.

Ο Θεός ευλόγησε όλα του τα δημιουργήματα. Ιδιαίτερα ευλόγησε τους ανθρώπους, που τους είχε προικίσει με το λογικό και την ελευθερία να κάνουν το καλό. Τους αγάπησε βαθιά και δεν τους άφησε μονάχους στην τύχη τους. Τους έφερε για να ζήσουν στον Παράδεισο, ένα απέραντο μαγευτικό περιβόλι.

Σπίνος, Παραδοσιακό τραγούδι

Σε φουντωμένο δέντρου κλωνάρι
κάθεται σπίνος και κελαϊδεί
τόση ακούει τέρψη και χάρη
και πλησιάζει ένα παιδί

Σπίνε, μ' αρέσει το ψάλσιμό σου
τα λέγεις όλα, όλα καλά,
μα ποιος είναι διδάσκαλος σου,
που σου μαθαίνει τα μουσικά;

**Μάθε παιδάκι διδάσκαλός μου
που μου μαθαίνει τη μουσική
είναι ο Πλάστης όλου του κόσμου
η Πρόνοιά Του η πατρική.**

**Είπα στη μυγδαλιά: «Αδερφή, μί-
λησέ μου για το Θεό». Κι η μυγδα-
λιά άνθισε.**

**N. Καζαντζάκης,
Ο Φτωχούλης του Θεού**

Δραστηριότητες

- 1. Ακούστε το παραδοσιακό τρα-
γούδι «ο σπίνος». Χωριστείτε
σε τρεις ομάδες ψαλτών:**
 - ομάδα αφηγητή
 - ομάδα παιδιού
 - ομάδα σπίνου,**και τραγουδήστε το τραγούδι.**

Δε μοιάζει με ψαλμό; Τέτοιου είδους τραγούδια λέγονται και ψαλμοτράγουδα.

- 2. Σε δυάδες διαβάστε και συζητήστε το απόσπασμα του Καζαντζάκη για τη μυγδαλιά. Τι μπορεί να σημαίνει; Πείτε την άποψή σας σε όλη την τάξη.**
- 3. Φέρτε στο μυαλό σας το σπουδαιότερο πράγμα που έχετε δημιουργήσει: ένα ποίημα, μια ζωγραφιά, ένα αντικείμενο, ή ό,τι άλλο.**

Δώστε φωνή στο δημιούργημά σας. Τι θα έλεγε σε εσάς, τον/τη δημιουργό του; Γράψτε ένα μικρό κείμενο, ποίημα, τραγούδι. Ο άνθρωπος με ποιους τρόπους μιλά στον Θεό, τον Δημιουργό του;

Ο Θεός δίπλα στον άνθρωπο

**Ποιμένας μου ο Κύριος
και δεν θα στερηθώ.
Σε πράσινα λιβάδια με αναπαύει,
με πάει σε νερά δροσιστικά.
Ανανεώνει τη ζωή μου,
στον δρόμο το σωστό με οδηγεί
για να δοξάζεται το όνομά του.**

**Αν πορευτώ μες σε θανατερό
σκοτάδι,
κακό κανένα δε φοβάμαι,
γιατί μαζί μου, Κύριε, είσαι εσύ·
η γκλίτσα και το ρόπαλό σου
μου δίνουν σιγουριά.
Τραπέζι μπρος μου ετοιμάζεις
αντίκρυ στους εχθρούς μου·
μυρώνεις το κεφάλι μου με λάδι,
και ξεχειλίζει το ποτήρι μου.
Ναι, η καλοσύνη κι η αγάπη
θα 'ναι μαζί μου όλες τις μέρες
της ζωής μου·
και στου Κυρίου θα κατοικώ τον
οίκο παντοτινά.**

Ψαλμός 23

Δραστηριότητες

- 1. Και η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη είναι γεμάτες εικόνες απέραντης αγάπης. Μια χαρακτηριστική τέτοια εικόνα είναι η εικόνα του ποιμένα, του βοσκού δηλαδή, με τα πρόβατά του. Όπως και στον καιρό του Δαβίδ, στην Ιουδαία της εποχής του Ιησού αυτή ήταν μια εικόνα που θα γνώριζαν όλοι οι άνθρωποι που τον άκουγαν:**

Είπε ο Ιησούς: «Εγώ είμαι ο ποιμένας ο καλός. Ο ποιμένας ο καλός τη ζωή του θυσιάζει για χάρη των προβάτων. Εγώ είμαι ο ποιμένας ο καλός, και γνωρίζω τα δικά μου και

με γνωρίζουν τα δικά μου, καθώς με γνωρίζει ο Πατέρας κι εγώ γνωρίζω τον Πατέρα. Και τη ζωή μου θυσιάζω για χάρη των προβάτων. Και άλλα πρόβατα έχω που δεν είναι από την αυλή αυτή. Κι εκείνα πρέπει να φέρω, και τη φωνή μου θα ακούσουν, και θα γίνουν ένα ποίμνιο, ένας ποιμένας. (Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο)

Πολύ συχνά ο Ιησούς εικονίζεται με ένα αρνάκι. Τι συμβολίζει;

2. Εκτός από την εικόνα του βοσκού, ποιες άλλες παρομοιώσεις ή εικόνες υπάρχουν στην Αγία Γραφή για τον Θεό; Διαβάστε τα επόμενα κείμενα (3 ως 7) και υπογραμμίστε τις

βασικότερες. Συζητήστε όλοι μαζί: γιατί επέλεξαν αυτές οι συγγραφείς;

Η ανάγκη του ανθρώπου να πλησιάσει τον Θεό

Σαν που διψάει το μικρό ελαφάκι
στα νερά κοντά και τρέχει,

έτσι ποθεί κι εσένα η καρδιά μου,
Κύριε.

Δίψασε η ψυχή μου το Θεό,
Εσένα που είσαι η ζωή και το φως.
Πότε θ' ανοίξω ένα πρωί τα μάτια μου
και θα δω το πρόσωπό Σου;
Αυτός ο πόθος και η δίψα μου η
μεγάλη να Σε δω
γεμίζουν δάκρυα τα δυο μου μάτια.
Κι αυτά τα δάκρυα πολλές φορές
είναι το ψωμί που τρώγω.

Θέλω να Σε δω, Κύριε,
έτσι καθώς φορείς για ιμάτιο το φως,
έτσι καθώς απλώνεις τον ουρανό
από πάνω μας σαν στέγη.
Τα παλάτια Σου θα 'ναι
ακουμπισμένα
και θεμελιωμένα πάνω σε νερά.
Και γι' άρμα Σου τα σύννεφα θα 'χεις.

**Οι φτερούγες των ανέμων θα Σε
μεταφέρουν
στις απέραντες εκτάσεις του
κόσμου.**

**Κοντά και γύρω από τον θρόνο Σου
Σε υπηρετούν πυρός φλόγα οι
άγγελοί Σου ...**

**Α, Κύριε, Κύριε ... η νεανική καρδιά
μου Σε ποθεί.**

**Τρέχει και λαχταράει να ξεδιψάσει
σαν το μικρό το ελάφι στα νερά
κοντά ...**

Ψαλμός 43

Η παρουσία του Θεού δίπλα στον άνθρωπο

**Τότε ο Κύριος είπε στον Ηλία:
«Βγες έξω και στάσου στο βουνό
ενώπιόν μου» -εκείνη τη στιγμή θα
διάβαινε ο Κύριος.**

**Μεγάλος άνεμος και δυνατός έσχι-
ζε τα βουνά και σύντριβε τους βρά-
χους στο πέρασμά του, αλλά ο Κύ-
ριος δεν ήταν σ' εκείνον τον άνεμο.**

**Μετά τον άνεμο έγινε σεισμός, αλλά
ούτε στον σεισμό ήταν ο Κύριος.**

**Μετά τον σεισμό ήρθε φωτιά, αλλά
ούτε στη φωτιά ήταν ο Κύριος.**

**Και μετά τη φωτιά ακούστηκε ένας
ήχος από ελαφρό αεράκι.**

**Μόλις το άκουσε ο Ηλίας, σκέπασε
το πρόσωπό του με τον μανδύα του
και βγήκε και στάθηκε στην είσοδο**

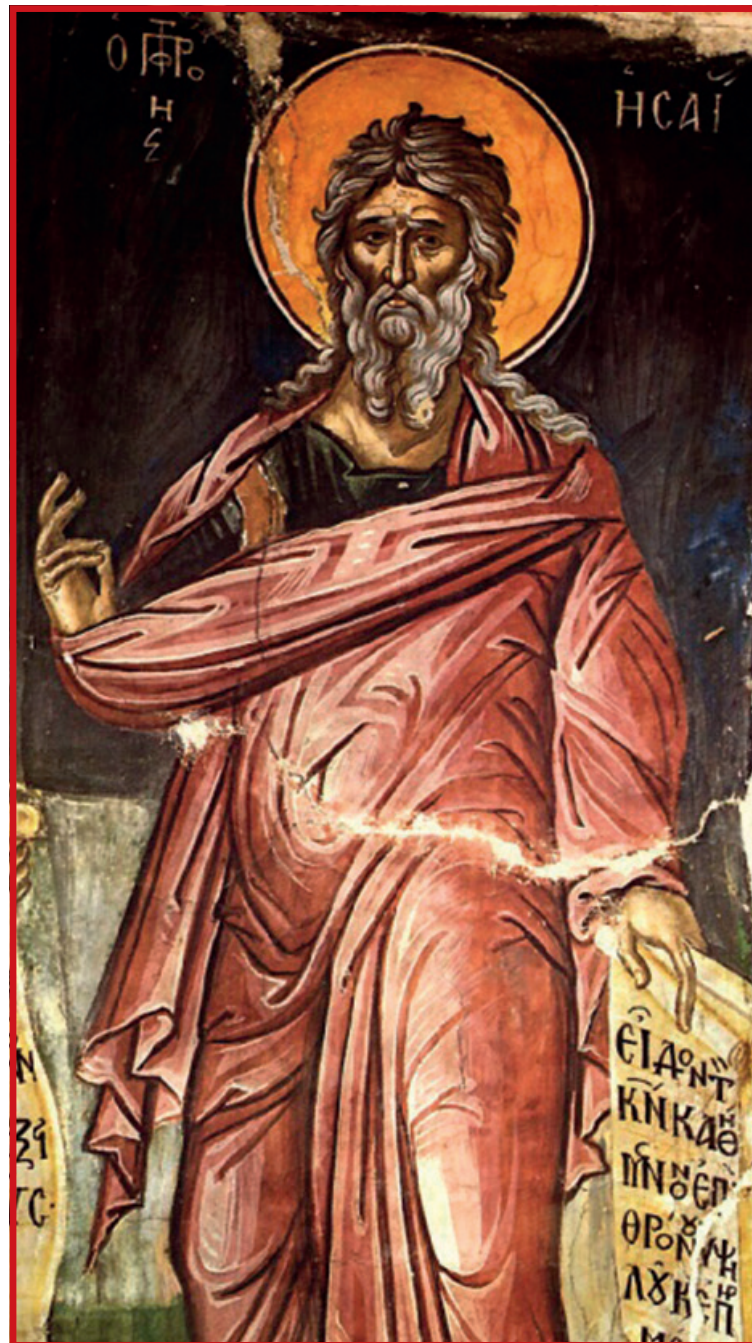
της σπηλιάς. Τότε άκουσε μια φωνή να του λέει: «Τι ζητάς εδωπέρα, Ηλία;».

Α' Βασιλέων 19, 11-13

Δραστηριότητα

1. Τι συναισθήματα προκαλούν η θύελλα, ο σεισμός και η φωτιά; Ποια το αεράκι; Γιατί ο Θεός δεν επέλεξε να φανερωθεί με τα τρία πρώτα, αλλά με το αεράκι;

Ο Θεός σαν πατέρας και προστάτης

Θα θυμηθώ Κύριε, τις καλοσύνες σου,
εκείνες που μας κάνουν να σε
υμνούμε.

όλα όσα έπραξες για μας,
την πλούσια αγαθότητα που έδειξες
στον Ισραήλ
χάρη στο έλεός σου,
που ευεργεσίες σκορπίζει.
Είπες: «Αλήθεια είναι λαός μου
αυτοί,
είναι παιδιά μου που δε
θ' απιστήσουν».
Κι έτσι έγινες σωτήρας μας...
Εσύ είσαι ο Πατέρας μας.
Αλήθεια, ο Αβραάμ δεν μας
γνωρίζει,
κι ο Ιακώβ δεν μας αναγνωρίζει.
Εσύ είσαι, Κύριε, ο Πατέρας μας!
Απ' τους αιώνες τ' όνομά σου, είναι
«ο Λυτρωτής μας».

Ησαΐας 63, 16

Ο Χριστός ως φως του κόσμου

Τότε ο Ιησούς τούς μίλησε πάλι και τους είπε: «Εγώ είμαι το φως του κόσμου· εκείνος που με ακολουθεί δε θα πλανιέται μέσα στο σκοτάδι, αλλά θα έχει το φως που φέρνει στη ζωή».

Ιωάννης 8, 12

Δραστηριότητα

1. Ιδεοθύελλα στην τάξη! Σε ποιες περιστάσεις της ζωής των χριστιανών χρησιμοποιείται το φως; Γεμίστε τον πίνακα με ιδέες!

Η ζωή των χριστιανών κατά το παράδειγμα του Χριστού

(Γράφει ο Απόστολος Παύλος): Γεμίστε την καρδιά μου με χαρά ζώντας με ομόνοια, έχοντας την ίδια αγάπη μεταξύ σας, έχοντας όλοι μία ψυχή, ένα φρόνημα. Μην κάνετε τίποτα από ανταγωνισμό ή από ματαιοδοξία, αλλά με ταπεινοφροσύνης θεωρεί ο καθένας ανώτερό του τον άλλο. Ας μη φροντίζει ο καθένας σας μόνο για ό,τι ενδιαφέρει τον ίδιο, αλλά και για ό,τι ωφελεί τους άλλους. Να υπάρχει μεταξύ σας το ίδιο φρόνημα που είχε κι ο Ιησούς Χριστός...

Φιλιπησίους 2, 2-5

Η ΤΕ.ΝΑ.ΚΑ. (Τανάκ) των Εβραίων (Νόμος, Προφήτες, Αγιόγραφα)

Ραββίνος διαβάζει την Τορά στη συναγωγή

Η ιερή γραφή των Εβραίων αποτελείται από τα είκοσι τέσσερα βιβλία

της Βίβλου και είναι γνωστή ως **TANAK*** από τα αρχικά των τριών ενοτήτων από τις οποίες αποτελείται. Οι ενότητες αυτές είναι οι εξής:

α) η Τορά που περιέχει τα πέντε πρώτα βιβλία της Βίβλου, την Πεντάτευχο ή τον Νόμο,

β) τα βιβλία των Προφητών και

γ) τα υπόλοιπα βιβλία, τα λεγόμενα **Αγιόγραφα**.

Η Τορά, σήμερα, αντιπροσωπεύει ολόκληρη την εβραϊκή διδασκαλία, από την αρχή της Βίβλου ως τις μέρες μας.

* Στα εβραϊκά: «Τοράχ νέμπι'ιμ βε κετουβίμ» (εν συντομία TANAK), δηλαδή στα ελληνικά «ο Νόμος, οι Προφήτες και οι Γραφές».

Όλα τα βιβλία της Τανάκ σε πάπυρο, όπως υπάρχουν στις συναγωγές

Γραφέας ελέγχει αντίγραφο της Τορά

בראשית G E N E S I S

בראשית א CAPUT I. א

- א
2 א בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ
היתה תהו ובהו והשף על-פני תהום ורוח אלהים מרחפת
3 על-פני המים: ויאמר אלהים יהי אור ויהי-אור: וברא
4 אלהים את-האור כי-טוב נבדל אלהים בין האור ובין
החשך: ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי-
ה ערב ויהי-בקר יום אחד:
6 ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים
7 למים: ובעש אלהים את-הרקיע נבדל בין המים אשר
מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי-כן:
8 ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי-ערב ויהי-בקר יום
שני:
9 ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל-מקום אחד
ויתראה היבשה ויהי-כן: ויקרא אלהים ליבשה ארץ
והמקנה המים קרא ימים ויקרא אלהים כי-טוב: ויאמר
11 אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי
עשה פרי למינו אשר זרעו-בו על-הארץ ויהי-כן: ותוצא
12 הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה-פרי אשר
זרעו-בו למינהו ויקרא אלהים כי-טוב: ויהי-ערב ויהי-
13 בקר יום שלישי:
14 ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום
ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולקמים ושנים: והיו
16 למארת ברקיע השמים להאיר על-הארץ ויהי-כן: ובעש
אלהים

v. 1. ב רבמי v. 11. בס"א ברביע

Η Γένεση στα εβραϊκά

Δραστηριότητα

- 1. Κάντε μια σύντομη έρευνα σε βιβλία ή στο διαδίκτυο:**
 - Ποια άλλα ιερά βιβλία υπάρχουν στις θρησκείες του κόσμου;
 - Υπάρχουν θρησκείες χωρίς ιερό βιβλίο; Τι έχουν αντί για αυτό;

3. Τα ιερά βιβλία θρησκειών του κόσμου

Το Κοράνιο των Μουσουλμάνων

Η λέξη Κοράνιο προέρχεται από τη λέξη καράα, που σημαίνει «διαβάζω, αφηγούμαι», δηλαδή Κοράνιο= αφήγηση, ανάγνωσμα. Για τους μουσουλμάνους αποτελεί τον λόγο

του Θεού, που μεταδόθηκε από τον αρχάγγελο Γαβριήλ στον προφήτη Μωάμεθ. Το Κοράνιο πέτυχε να δώσει στους Άραβες την ευκαιρία να γίνουν μια κοινωνία που ανήκει στην κοινότητα «των λαών του βιβλίου» (των Εβραίων με την Τορά και των Χριστιανών με το Ευαγγέλιο).

Το Κοράνιο θεωρείται από τους Μουσουλμάνους ότι είναι αντίγραφο από το ουράνιο βιβλίο, το οποίο βρίσκεται πάντοτε μπροστά στον Θεό και περιέχει το θέλημά του. Είναι γεμάτο με πρακτικές οδηγίες και νόμους που ρυθμίζουν όλες τις πλευρές της οικογενειακής και κοινωνικής ζωής.

Είναι γραμμένο στα Αραβικά, και μάλιστα σε επίσημα Αραβικά παλιότερης εποχής.

Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ παραδίδει
το Κοράνιο στον Μωάμεθ.
Οι εικονίσεις του Προφήτη στα βι-
βλία είναι σπάνιες και συχνά το πρό-
σωπό του είναι καλυμμένο

Μικρογραφία σε περσικό
χειρόγραφο του 1337.

Μικρογραφία σε τουρκικό χειρόγραφο του 17ου αιώνα.

Δραστηριότητα

1. Τα αραβικά γράφονται από τα δεξιά στα αριστερά, αντίστροφα, δηλαδή, από τα ελληνικά και τις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες. Δοκιμάστε να γράψετε το όνομά σας και τη σημερινή ημερομηνία αντίστροφα!

Πηγές εικόνων και άλλου υλικού

Ο Αγιασμός στο σχολείο μας,
Θρησκευτικά Γ΄ Δημοτικού, Ο Θεός
στη ζωή μας, διδ.εν. 1, ΥΠ.Ε.Π.Θ.-
Π.Ι., Αθήνα 2006

Πάτερ ημών στα Αγγλικά
ανάκληση 14/2/2017 από <http://www.catholicplanet.com/catholic/our.htm>

Ψαλμοί
ανάκληση 14/2/2017, από <http://www.perivolipranagias.blogspot.com/2015/02/50.html>

Πάτερ ημών στα Τούρκικα
ανάκληση 14/2/2017 από <http://www.imth.gr>

Ποτάμι
ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.yiotalessons-worldpress.com>

Επτάφωτη λυχνία

ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.wikipedia.gr>

Στίχοι από το Κοράνι

ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.slideshare.net>

Παναγία η Παραμυθία

<http://stamatis-skliris.gr/>

«Μητέρα και παιδί», G. Klimt

<https://gr.pinterest.com/emilywphoto/mother-child-art/>

«Μητρική στοργή» Γ. Ιακωβίδης

<https://el.wikipedia.org>

«Μητέρα, παιδιά και πορτοκάλι» Π. Πικάσο

www.pinterest.com

«Παναγία η Γλυκοφιλούσα», Φ. Κόντογλου

<http://www.orthodoxos.com.gr/phpBB3/viewtopic.php?t=1618>

«Γυναίκα με μωρό», A. Modigliani
<https://www.wikiart.org/en/amedeo-modigliani/gypsy-woman-with-a-baby-1919>

Μητέρα με μωρό
www.pinterest.com

Ιωακείμ και Άννα
misha.pblogs.gr

Γέννηση Θεοτόκου
fdathanasiou.wordpress.com

Ευαγγελισμός
«ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ» ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Παναγία Εκατονταπυλιανή
mazimagazine.gr

Εικόνες της Παναγίας από όλο τον κόσμο
www.wga.hu

Παναγία Σουμελά Υλικό ΙΕΠ
Παναγία Βλαχέρνα Υλικό ΙΕΠ

Κοίμηση Θεοτόκου www.saint.gr

**Η μητέρα του Χριστού στο Κο-
ράνιο**

http://authoringtools2011.blogspot.gr/2016/08/blog-post_63.html

Αφίετε τα παιδιά...

<http://romanosthalassios.blogspot.gr/>

Αβραάμ και Ισαάκ

[http://www.agioskosmas.gr/
calendar.asp?cal_id=2712](http://www.agioskosmas.gr/calendar.asp?cal_id=2712)

Η φιλοξενία του Αβραάμ

[http://aktines.blogspot.gr/2015/09/
blog-post_33.html](http://aktines.blogspot.gr/2015/09/blog-post_33.html)

Οι ισραηλίτες στην Αίγυπτο

[http://www.fotolog.com/relatos_
biblicos/45031637/](http://www.fotolog.com/relatos_biblicos/45031637/)

**Η σωτηρία του Μωυσή (Ραφαήλ
-16ος αιώνας)**

[http://alliotikathriskeytika.blogspot.
gr/2012/02/blog-post_724.html](http://alliotikathriskeytika.blogspot.gr/2012/02/blog-post_724.html)

Φλεγόμενη βάτος

<https://www.pemptousia.gr/2011/07/theoptis-mois-ke-theoptia/>

Φλεγόμενη βάτος

http://users.sch.gr/aiasgr/Eikonografia/Palaia_Diathikh/Mwushs_o_Theopths_3.htm

Φλεγόμενη βάτος

<https://www.pemptousia.gr/2011/07/theoptis-mois-ke-theoptia/>

Η χρήση του Δαυίδ από το Σαμουήλ

<http://www.christies.com/lotfinder/Lot/francisco-antolinez-y-ochoa-c1645-c1700-david-1710583-details.aspx>

Ο Βασιλιάς Δαυίδ

<http://www.peripatitis.net/products/a1010-%CF%80-%CF%87-%CE%B4%CE%B1%CF%85%CE%AF%CE%B4/>

Δαυίδ και Γολιάθ

<http://www.garrisonpublishing.com/jed.shtml>

Δαυίδ και Γολιάθ

http://users.sch.gr/aiasgr/Biblos/Proswpa_Palaias_Diathikhs_1/Goliath.htm

Ο Βασιλιάς Δαυίδ

http://users.sch.gr/aiasgr/Eikonografia/Palaia_Diathikh/Profhths_Dabid_2.htm

Ο Βασιλιάς Δαυίδ με τη λύρα του

<http://www.diakonima.gr/2013/12/25/>

Ο Ζαχαρίας, η Ελισσάβετ και ο μικρός Ιωάννης

<http://synaxipalaiiochoriou.blogspot.gr/2014/09/5.html>

Ο Ιωάννης ενήλικος

<http://www.kountouris.com.gr/>

Το γενέθλιο του Ιώαννη Πρόδρομου

<http://www.saint.gr/622/saint.aspx>

Οι επτά παίδες Μακαβαίοι

<http://poimin.gr/>

Τα εισόδια της Θεοτόκου, Kost' Markovych

<https://gr.pinterest.com/pin/332703491205261695/>

Ιωακείμ και Άννα, βαστάζουν τη μικρή Μαρία

<https://el.orthodoxwiki.org/>

Τα εισόδια της Θεοτόκου

http://synodoiporia.blogspot.gr/2012/11/blog-post_3252.html

Η αγία Ιουλίττα και ο άγιος Κύρικος

<http://www.diakonima.gr/2009/07/15/>

Ο άγιος Μάμας

<https://www.sansimera.gr/biographies/943>

Παιδί με αμαξίδιο (φωτο)

<http://www.infokids.gr/to-prototematiko-parko-gia-atoma-me-ei/>

Μικρός δρομέας με τεχνητά μέλη

<https://gr.pinterest.com/pin/337558934546301228/>

Σχέδιο με παιδιά που χορεύουν

<http://www.healthweb.gr/2016/08/paidi-me-anapiria-sto-spitiko-mas/>

Παιδί μεταφέρει σάκκο μεγάλο

<https://in.pinterest.com/pin/301389400041379364/>

Παιδιά μεταφέρουν πέτρες

<http://paidikh-ergasia.weebly.com/sigmaupsilonnnuepsilonpiepsiioniotaepsilonsigma.html>

Παιδί που συλλέγει βαμβάκι

<https://gr.pinterest.com/compassionatee/child-labor-forced-labor-human-trafficking/>

Παιδί στο σιδηρουργείο

<https://hamomilaki.blogspot.gr/2013/08/paidiki-ergasia-stolen-childhoods.html>

Οικογενειακή σύγκρουση

<http://www.boro.gr/37576/oikogeneiakes-sygkroyseis-pws-prepei-na-tis-xeirizomaste>

«Δεν μπορώ να ακούω άλλο»

<http://www.anapnoes.gr/prosochi-sto-keno-metaxy-goneon-ke-pedion/>

Ο Μότσαρτ παιδί

<http://www.debor.gr/deBlog/paidi-stin-poli/15-lepta-me-ton-motsart>

Προσφυγόπουλα ασυνόδευτα σε κέντρο

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=424893>

Προσφυγόπουλα ασυνόδευτα

<http://www.cretalive.gr/world/sok-aro-biasmoys-prosfygooylon-sekataylismo>

Το κλάμα του μικρού πρόσφυγα

<http://tvxs.gr/news/ellada/dyomines%E2%80%A6ebdominta-eksiailan>

Ναός Αγίου Δημητρίου Θεσ/κης,

ανάκληση 17/2/2017, από <http://www.dogma.gr>

Παραβολή των ταλάντων

http://41dimotikoher.blogspot.gr/2013/04/blog-post_6360.html

Αγιασμός υδάτων,

ανάκληση 23/2/2017, από <http://www.ArcadiaPortal.gr>

Αγ. Δημήτριος,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.Pentapostagma.gr>

Αγ. Γεώργιος,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.el.wikipedia.gr>

Αγ. Αικατερίνα,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.cosmopoliti.com>

Πεντηκοστή

<http://www.agioskosmas.gr/themata.asp?issue=76&artid=4870>

Παιχνίδι με μπαλόνια

<https://sites.google.com/site/teamworkgames/>

Βάπτιση του Δομ. Θεοτοκόπουλου,

ανάκληση 24/2/2017, από <http://www.historical-museum.gr>

Προσκυνητές Lindisfarne

www.independent.co.uk

Βαλίτσες:

www.porcupine-kilkiss.blogspot.gr

Το μαύρο ψαράκι

www.blog.public.gr

Το μεγάλο ταξίδι του Μελένιου
www.public.gr

Καραβάκι www.liaskos.eu

Καβάφης www.frapress.gr

Υπογραφή Καβάφη

www.wikimedia.commons.org

Διάβαση Ερυθράς Θάλασσας

www.pinterest.com

Μαριάμ Υλικό ΙΕΠ

Οι Ισραηλίτες συλλέγουν μάννα,
Poussin

www.tovima.gr

Χάρτης Εξόδου www.users.sch.gr

Ιωνάς, J. A. Swanson

www.pinterest.com

Ιωνάς: www.pinterest.com

Ορθόδοξη εικόνα Ιωνά

Υλικό ΙΕΠ

Ιωνάς στο Κοράνιο

www.artbible.info

Χάρτης Παλαιστίνης

www.users.sch.gr

Ιησούς, Ανδρέας και Πέτρος

www.diakonehima.gr

Περιοδείες Παύλου

www.el.wikipedia.org

Μαριλένα και Κων/νος Μαραγκός

www.peoplegreece.com

Χάρτης Αγίου Ορους

www.orthodoxwiki.org

Μεγίστη Λαύρα

www.monasOria.gr

Σκήτη Αγ. Ορος

www.fdathanasiou.wordpress.com

Μετέωρα

www.discovergreece.com

Ναός Γέννησης Υλικό ΙΕΠ

Ιορδάνης Υλικό ΙΕΠ

Παιδιά-Φάτιμα

www.mixanitouxronou.cy

Αγαλμα Φάτιμα

www.enr8list.com

Ψηφιδωτό Παναγίας Λούρδης

hWp://365rosaries.blogspot.gr

Σπηλιά Παναγίας Λούρδης

www.en.wikipedia.org

Σαντιάγο ντε Κομποστέλα

www.spain.info

Δρόμοι προσκυνήματος Σαντιάγο

www.thedancingpilgrim.wordpress.com

Προσκυνητές Σαντιάγο

www.espanja.com

Ιερουσαλήμ: [www.abou\[ckets.gr](http://www.abou[ckets.gr)

Μέκκα Υλικό ΙΕΠ

Προσκυνητές Μέκκα

www.aljazeera.com

Πάτμος <http://www.kathimerini.gr/771352/article/ta3idia/sthn-ellada/h-patmos-apokalyptetai>

Παναγία Σουμελά

<http://www.pontos-news.gr/timeline/109023/panagia-soymela>

Το θεοφόρο σύνταγμα των Αγίων Γεωργίων

http://agiosgeorgios57.blogspot.gr/2013/03/blog-post_7.html

Οι μαθητές του Χριστού

<http://www.diakonima.gr/2014/06/29/>

Ο Χριστός σηκώνει τον πεσόντα άνθρωπο

<http://istologio.org/?p=6617>

Ο καλός σαμαρείτης

http://arantaortodoxias.blogspot.gr/2011/11/blog-post_6550.html

Ο άγιος Γεράσιμος και το λιοντάρι

<http://agiosgeorgiosfragkoudi.blogspot.gr/2016/03/blog-post.html>

Ο άγιος Γεράσιμος και το λιοντάρι

<https://www.pemptousia.gr/2014/03/os-gerasimos-iordanitis-to-pligomen/>

Ο άγιος Γεράσιμος και τα ζώα

<http://choratouachoritou.gr/?p=37738>

Ο άγιος Πορφύριος ο διορατικός

<http://www.porphyrrios.net/>

Ο άγιος Πορφύριος και το αηδόνι

<https://simeiakairwn.wordpress.com/2016/03/01>

Ο άγιος Φραγκίσκος και ο λύκος

<https://gr.pinterest.com/brotherjoshua/saint-francis/>

Άγιος Φραγκίσκος της Ασιζης

<http://rappelkistedeutschalsfremdsprache.blogspot.gr/p/blog-page.html>

Άγιοι Πάντες

<http://www.saint.gr/609/saint.aspx>

Το κήρυγμα του Απ. Παύλου στους Φιλίππους

<http://blogs.sch.gr/kavvalosmi/?p=1127>

Η αγία Λυδία

http://elafosdorkas.blogspot.gr/2012/05/blog-post_19.html

Η ταπείνωση του αββά Πινούφριου

<https://iliaxtida.wordpress.com/2014/03/26/%CE%AF-%CE%AC-%CE%AF-2/>

Ο άγιος Αχμέτ

<http://www.saint.gr/870/saint.aspx>

Άγιος Νικόλαος Πλανάς

<https://paraklisi.blogspot.gr/2016/03/blog-post.html>

Τριπλή φωτογραφία με τον Αγ. Νικόλαο Πλανά

http://logia-tou-aera.blogspot.gr/2015_07_19_archive.html

Μωάμεθ

<http://booksjournal.gr/slideshow/item/1097>

Παπα-Στρατής

<http://www.protothema.gr/greece/article/505564/lesvos-efuge-o-papa-stratis-o-kalos-samareitis-tis-elladas/>

Παπα-Στρατής (σκίτσο)

<http://www.topontiki.gr/article/141345/o-papa-stratis-kai-o-ailan-synantithikan-s-ena-skitso-photo>

Όσκαρ Ρομέρο

<https://bhubesi.blogspot.gr/2015/05/fr-gustavo-gutierrez-on-blessed-oscar.html>

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ στην ιστορική ομιλία του

https://youtu.be/IZpJRn_Ff8U

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ και ο αρχιεπίσκοπος Ιάκωβος

<http://news.in.gr/features/article/?aid=1231390436>

Γκάντι

<http://www.awakengr.com/40-frasis-tou-machatma-gkanti-symvolo-ke-orosimo-tis-filosofikis-dianoisis-tou-20ou-eona/>

Ο Θεός δημιουργεί τον Αδάμ

www.ekto1969.blogspot.com

Τετραευάγγελο 12ου αι.

www.byzantinemuseum.gr

Γιγαντόβιβλος

www.metmuseum.org

Μικροβιβλίο

www.library.osu.edu

Πορφυρός κώδικας

www.diakonehna.gr

Η δημιουργία του Αδάμ, ψηφιδωτό Υλικό ΙΕΠ

Σπίνος

www.xeimwniatikiliakada.wordpress.com

Ο Δίκαιος Δαβίδ

www.wikimedia.org

Ο Καλός Ποιμήν

www.kalospoimhn.gr

Ελαφάκι

www.inspiremykids.com

Ησαΐας

www.saint.gr

Το ιερό Κοράνιο

Υλικό ΙΕΠ

**Μικρογραφία σε περσικό χειρό-
γραφο**

Υλικό ΙΕΠ

**Μικρογραφία σε τουρκικό χει-
ρόγραφο**

www.tes.fr

**Οι μουσουλμάνοι διαβάζουν το
Κοράνιο**

Υλικό ΙΕΠ

Το αρχαιότερο Κοράνιο

www.in.gr

Πάπυροι Τανάκχ

www.scrolls4all.org

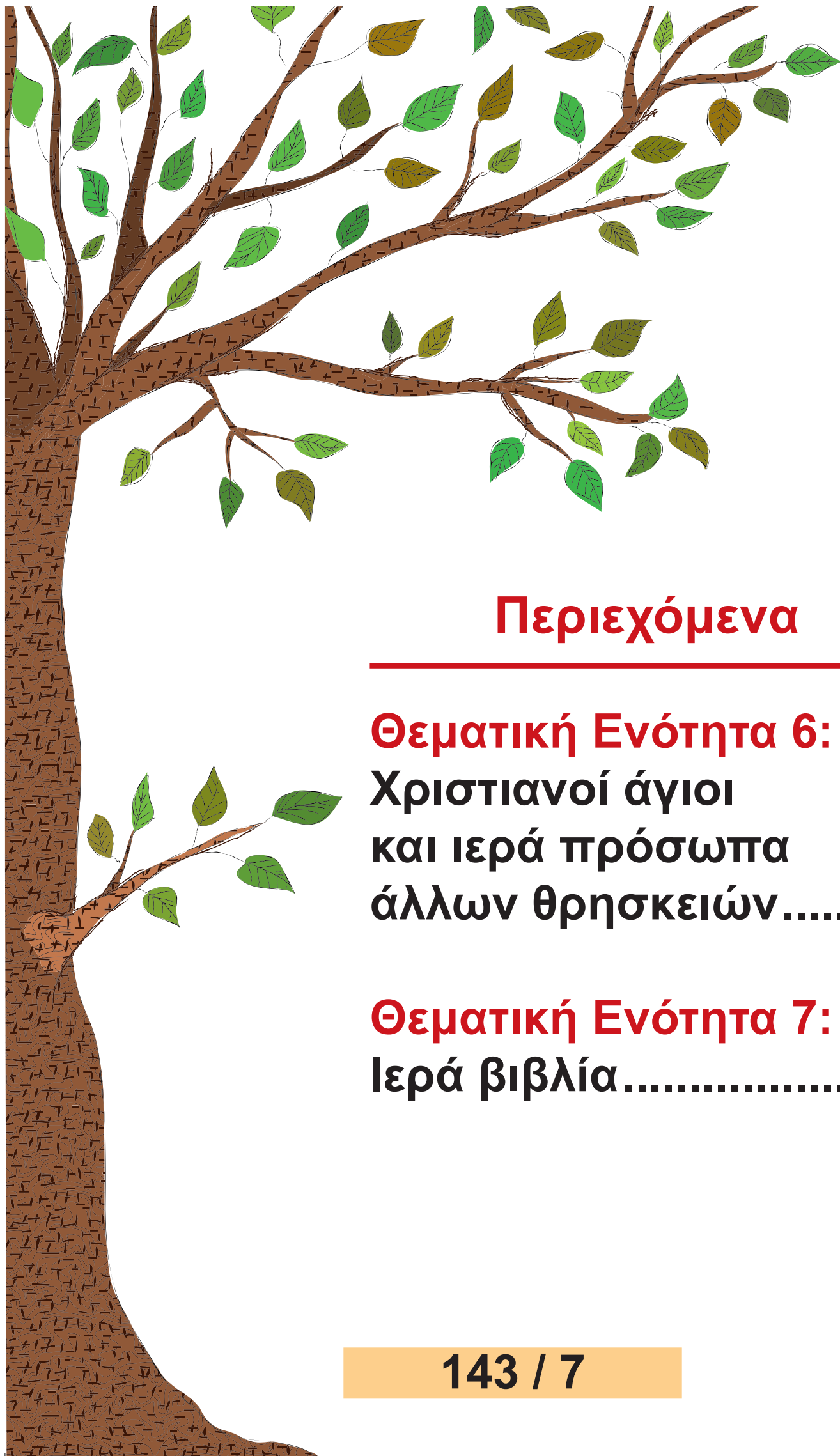
Γραφέας ελέγχει την Τορά

www.faihtnotblind.com

Ραββίνος διαβάζει την Τορά

www.wikivisually.org

Περιεχόμενα

Θεματική Ενότητα 6:
Χριστιανοί άγιοι
και ιερά πρόσωπα
άλλων θρησκειών..... 5

Θεματική Ενότητα 7:
Ιερά βιβλία..... 75

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.